

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN
CENTRUM FÖR EUROPASTUDIER (CES)

ODLING I DEN URBANA MILJÖN

- En kvalitativ studie om stadsodlingens funktion och roll i den hållbara stadsutvecklingen

Joel Böhm

Kandidatuppsats:	15 hp
Program:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht/2020
Handledare:	Kerstin Jacobsson

Abstract

Urbanization as a trend is still ongoing and facing cities with challenging circumstances of how to develop in line with a sustainable development. The discussion of how to develop urban areas in line with a sustainable development are broad and include a variety of activities and areas. For example, establishing more green and soft-grounded areas to manage heavy rains or electrifying public transport to promote a sustainable transportation norm. This essay focuses on the activity of urban agriculture and aims to study urban agriculture as an integrated part of a sustainable urban development.

By analyzing policy document on sustainable city development, the goal of the essay is to examine what role and function is given to urban agriculture. The analysis of the relevant content, from the documents, is showing that urban agriculture as a sustainable activity receives a sparingly attention. Although previous research, the theory of the thesis and the conducted interview could show positive examples and effects of/from urban agriculture, it was not particularly mentioned in the documents on city development in line with sustainability.

Kandidatuppsats:	15 hp
Program:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht/2020
Handledare:	Kerstin Jacobsson
Nyckelord:	Stadsutveckling, Stadsodling, Hållbarhet, Ekosystemtjänster, Markanvändning
Antal ord:	12992

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte	2
1.2 Avgränsningar.....	2
2. Teori och tidigare forskning.....	3
2.1 Teori	3
2.1.1 Hållbar utveckling	3
2.1.2 Resiliensteorin	4
2.2 Tidigare forskning.....	5
2.2.1 Stadsutveckling i linje med hållbar utveckling.....	5
2.2.2 Stadsodling	7
2.2.3 Potential inom ekologisk hållbarhet.....	8
2.2.4 Potential inom social hållbarhet.....	10
2.2.5 Potential inom ekonomisk hållbarhet.....	10
2.2.6 Utmaningar för stadsodling.....	11
2.3 Bakgrund om stadsodling i Göteborg.....	12
2.4 Forskningslucka	14
3. Material och metod	16
3.1 Metod	16
3.2 Material	18
3.3 Metod och materialdiskussion.....	21
4. Resultat	23
4.1.1 Gällande översiktsplan	23
4.1.2 Miljöprogram för perioden 2013-2020.....	24
4.1.3 Handlingsplan för miljön 2018-2020, med utgångspunkt i miljöprogrammet från 2013	25

4.1.4 Grönstrategi för en grön och tät stad	26
4.1.5 Vision Älvstaden	27
4.1.8 EU-agendan för städer – Handlingsplan hållbar markanvändning och naturbaserade lösningar	29
4.1.7 Grön infrastruktur	30
4.1.6 Green City Accord – Political commitment	32
5. Diskussion.....	34
5.1 Slutsats	38
Referenslista.....	39
Bilagor.....	42

1. Inledning

Vid 2000-talets mitt beräknas 70 % av jordens befolkning bo och leva i urbana miljöer (thegreencity, 2020). Således går det att framhålla att urbaniseringen inte nådde sin högsta nivå under tiden då industrialiseringen slog igenom och håvade in människor till städerna, utan urbaniseringen är en trend som fortsatt pågår. Människor flyttar från landsbygd och perifera orter till städer, och det är framförallt i de större städerna med över 500 000 invånare som den tydligaste urbaniseringen förevisas. De urbana miljöerna ser redan idag utmaningar med ökad mängd invånare vad gäller att utveckla staden. Utmaningarna handlar å ena sidan om att skapa förutsättningar för fler människor att kunna bo och leva i urbana miljöer, och å andra sidan handlar det om att göra det utifrån hållbara principer. Denna verklighet är som sagt global, och berör således även städer i Europa.

I diskussionen om hållbar stadsutveckling lyfts en rad olika områden upp som involverar hållbara aktiviteter i en urban miljö. I följande undersökning kommer jag zooma in på en specifik aktivitet som tidigare forskning lyfter upp som hållbar. Nämligen stadsodling, och jag ämnar genomföra en studie kring att påvisa vilken roll och funktion som den kan ha i en hållbar stadsutveckling. Följande undersökning genomförs genom att analysera dokument, vilka har inverkan på stadsutveckling, framförallt i kontexten för Göteborgs Stad, men också för Europeiska unionen i stort. Det är av intresse att se hur diskussionen och det faktiska agerandet ser ut lokalt i Göteborg, samtidigt som det också är av intresse att se på vilket sätt detsamma är närvarande inom EU.

Anledningen till varför Göteborg blir huvudsakligt föremål för min undersökning bottnar i lite olika faktorer. Delvis handlar det om att Göteborg är en stad med över 500 000 invånare, och således föremål för en omfattande urbanisering. Samtidigt pågår för närvarande Nordens mest omfattande stadsutveckling i Göteborg, och det är också en stad där förekomsten av stadsodlingar är framträdande (Göteborgs Stad, 2020).

1.1 Syfte

Urbaniseringstrenden tvingar städer till helt nya former av lösningar för att å ena sidan tillgodose invånarna med nödvändiga förutsättningar, och å andra sidan utvecklas i linje med principer som inte äventyrar den ekologiska kapaciteten. Mot bakgrund av att städer behöver utvecklas i linje med hållbara principer blir syftet i följande uppsats att bidra till forskningen genom att fokusera på en specifik urban aktivitet med potential om att främja hållbar utveckling i en urban kontext. Med ett fokus på stadsutveckling i allmänhet, och stadsodling som aktivitet i synnerhet, undersöks det vilken estimerad roll som stadsodling tilldelas, och vilken funktion den förväntas fylla, inom stadens hållbara utveckling.

Frågeställningar

- Vilken funktion och roll tilldelas stadsodlingen i stadens hållbara utveckling?
- Och i de fall stadsodling inte uttryckligen diskuteras: vilket utrymme medges den och vilken möjlig roll kan den fylla?

1.2 Avgränsningar

Följande undersökning avgränsas till att stadsodlingens roll och funktion analyseras utifrån en hållbar stadsutveckling. Den kontextualiseras genom att undersöka stadsutvecklingsdokument vilka är publicerade inom ramen för Göteborgs Stad. Vidare integrerar undersökningen även dokument på EU-nivån, med intresse av att se kopplingarna mellan den transnationella nivån, ner till den lokala kontexten, där mål om hållbar stadsutveckling ska realiseras.

2. Teori och tidigare forskning

2.1 Teori

2.1.1 Hållbar utveckling

Följande uppsats genomsyras av hållbar utveckling, vilket således gör det lämpligt att under delen för teori diskutera dess definition. Kates, Parris & Leiserowitz (2012) ställer sig frågan om vad hållbar utveckling är, och de omnämner att den karakteriseras av att tillgodose människans behov utan att äventyra de likställda behoven för kommande generationer. I artikeln omnämns Brundtlandrapporten (WCED, 1987, s. 41) som initialläget för den breda diskussionen om hållbar utveckling, då den kommit att involvera tre dimensioner: ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Ekologisk hållbarhet berör kapaciteten hos jordens ekosystem, om att inte överbelasta jordens kapacitet och bärkraft och då gå miste om livsviktiga tjänster som naturen producerar. Det handlar bland annat om att bistå med förutsättningar gentemot biologisk mångfald och producering av ekosystemtjänster. Den sociala dimensionen lägger fokus på individen, där det framhålls mål om att skapa förutsättningar för människan att kunna leva ett liv på demokratiska grunder där rättvisa, rättigheter och välbefinnande är gällande. Inom den ekonomiska dimensionen framhålls den ekonomiska tillväxten som vital för samhällets utveckling, men för att den ska vara hållbar måste den ske utan att negativt påverka jordens ekologiska kapacitet (Kates, Parris & Leiserowitz, 2012, s. 11-13 & 18-20).

Idag framhålls FN:s framtagande av de 17 globala målen inom Agenda 2030 som den framstående tolkningen av hållbar utveckling (UNDP, 2020). Bland de globala målen omnämns strävan mot jämställdhet, trygga arbetsmiljöer, att säkerställa hållbara städer och samhällen och bekämpa klimatförändringarna. Inom varje enskilt huvudmål finns även en rad olika delmål, vilka konkretiserar vad som inbegrips i meningen om just det målet. Målet om hållbara städer och samhällen är ett tydligt exempel där dimensionerna av hållbarhet integreras, som att både verka för en inkluderande och hållbar urbanisering och att mildra effekterna av naturkatastrofer (ibid, 2020). Det understryks att de globala målen är ambitiösa vad gäller att höja de sociala värdena och ekonomiskt utveckla världen, men samtidigt är det viktigt att den förändringen sker inom ramen för jordens ekologiska kapacitet.

Den önskvärda realiteten om hållbarhet är en ömsesidig integrering av samtliga dimensioner, men det kan många gånger vara komplext att åstadkomma. Det hänger samman med att dimensionernas utrymme tenderar att premieras olika utifrån intresse och aktivitet (Kates, Parris & Leiserowitz, 2012, s. 10). Det kan upplevas som en problematisk omständighet vad gäller pusslandet mellan att dimensionerna ska tillges godtagbara utrymmen, men det är just i diskussionen om ökad integrering av hållbarhetsdimensioner som också en utveckling sker. Den utvecklingen ger i det längre loppet en mer hållbar implementering, inom en stor variation av områden.

2.1.2 Resiliensteorin

I anslutning till diskussionen om hållbarhet är det även relevant att inkludera teorin om *resiliens*, detta till följd av att en utmaning gällande hållbarhetsdiskursen är dess innebörd om hållbarhet som något stabilt och beständigt. Realiteten som förevisas i världen, med att klimatets förändringar medför stora utmaningar, pekar på en samtid som inte är beständig och stabil ur ett hållbarhetsperspektiv. Att integrera resiliens i samhällsutvecklingen innebär att det strävas gentemot att fortsatt utveckla samhället hållbart, samtidigt som framträdande utmaningar och förändringar på bästa sätt, med minsta möjliga skada, också hanteras. Forskarna Moberg & Simonsen (s.3) talar om resiliens som... ”*kapaciteten hos ett system, vare sig det är en skog, en stad eller en ekonomi, att hantera förändringar och fortsätta att utvecklas. Det handlar alltså om både motståndskraft och anpassningsförmåga samt om förmågan att vända chocker och störningar, som en finanskris eller klimatförändringar, till möjligheter till förnyelse och innovativt tänkande*”

En implementering av både koncept om hållbarhet och resiliens är viktig för den långtgående utvecklingen för ett system, som i följande undersökning berör den urbana miljön. Det medför alltså att i en hållbar stadsutveckling krävs en bred implementering av aktiviteter och verksamheter för att skapa en miljö som reducerar påverkan på klimatet, och är motståndskraftig och anpassningsbar mot både förväntade och oväntade förändringar. Genom att exemplifiera bör den urbana miljön å ena sidan utvecklas på ett sätt vilket reducerar dess negativa påverkan på klimatet och produktionen av ekosystemtjänster. Å andra sidan behöver den urbana miljön utvecklas på ett sätt som gör den anpassningsbar för framtida förändringar och utmaningar, exempelvis kraftigare regnväder, höjda temperaturer och behov av ökad

självförsörjningsgrad. I sammanhanget framhålls resilienta åtgärder som nödvändiga, detta för att både vara i linje med, men också skapa förutsättningar för, en hållbar utveckling. Stadsodling som aktivitet går att sammanlänka med både teorin om hållbarhet och resiliens, vilket således medför det relevanta i att inkludera i dessa teoretiska anknytningar i undersökningen som ytterligare motiv till diskussionen om stadsodlingens roll och funktion.

2.2 Tidigare forskning

2.2.1 Stadsutveckling i linje med hållbar utveckling

Inom Agenda 2030 berör det 11:e målet *hållbara städer och samhällen* (UNDP, 2020), och i följande segment läggs fokus på att redogöra för tidigare forskning om stadsutveckling relaterat till hållbar utveckling. Stadsutveckling involverar generellt sett all den form av förändring som sker i en stad. Stadsutvecklingen handlar således inte enbart om att bygga broar och byggnader, utan om att planera för att hela staden ska fungera för alla medborgare idag och i framtiden. Göteborgs Stad, likt majoriteten av världens större städer, bedriver en stadsutveckling i linje med hållbara principer (Göteborg Stad, 2020).

Forskaren Matt Hern (2010, s. 178) menar att städer bör planeras och utvecklas i linje med hållbara principer då urbaniseringen fortgår och mängder av utmaningar kring exempelvis ökad bebyggelse, mobilitet och konsumtion exponeras. Hern menar att stor del av planeringen i städerna tidigare har fokuserat på annat än exempelvis fossilfri trafik och ökad andel grönområden. I linje med Herns resonemang menar Naess (2001) att planeringen dock domineras av principer om hållbarhet. Författaren lyfter upp aspekten av att det tas hänsyn till den tes om hållbar utveckling som framkom genom Brundtlandrapporten. Städernas utveckling bör integrera en mångfacetterad implementering av både sociala, ekologiska och ekonomiska incitament. Först och främst understryks det att alla människor, idag och i framtiden, ska få sina basbehov tillgodosedda, men utan att äventyra det fundamentala i naturen som allt liv är beroende av (ibid, s. 504-505). Syful Islam (2011) utgår från just dilemmat att det råder oenigheter om vilken dimension av hållbar utveckling som bör ges företräde. Författaren resonerar kring att städer behöver utvecklas med en helhetssyn på hållbar utveckling. I artikeln pekar författaren på vikten av att det finns ett slags ramverk att förhålla sig till, vilket blir

styrande kring att utvecklingen blir mer ekvivalent. Samtidigt framhåller författaren en medvetenhet om att det inte är enkelt, utan att det också är en utmaning i sig (ibid, s. 18-19).

Genom att backa bandet till sent 1800-tal uppenbarades också då utmaningar med vad den då kraftiga urbaniseringen medförde. Städerna var tätbebyggda, trånga, förorenade och ohygieniska. En brittisk stadsplanerare vid namn Ebenezer Howard såg problemen som urbaniseringen medfört, men han tyckte sig också se en lösning på det. Howards stora bidrag till stadsplaneringen var hans etablering av "trädgårdsstaden". Stadsplaneringsidealet med trädgårdsstaden involverade de positiva aspekterna som medfördes av det urbana med närhet till arbete, bostad och marknad, samtidigt som de positiva aspekterna av det rurala med närheten och närvaron av naturen återinfördes (NE, 2020). Kohout & Kopp (2020) nämner att i dagens utveckling av hållbara städer har Howards tankar och ideal åter börjat framträda. De grönskande inslagen i den urbana miljön har successivt ökat då det sammanfaller med att skapa förutsättningar för olika former av ekosystemtjänster som dagvattenhantering, biologisk mångfald, rekreation och möjligheter till ett hälsosamt leverne. Författarna nämner parker med både gröna och blåa inslag, projekt som stadsodling, och det framhålls att grönt integrerat i det urbana ger möjlighet till rekreation och avkoppling i en annars pulserande miljö (ibid, s. 2465).

Andra exempel på tidigare forskning om hållbar stadsutveckling involverar diskussionen om hållbara urbana transporter. För att miljövänliga transportalternativ som kollektivtrafik, cykel eller gång ska premieras och nyttjas, behöver planeringen och utvecklingen utföras på ett sådant sätt att de hållbara transporterna blir effektivare från punkt A-B (Pooley et al, 2011, s. 1604-1605; Hern, 2010, s. 126). Vidare i diskussionen om hållbar stadsutveckling lyfts vikten av att planera för att minska segregation, vilket tydligt möjliggörs vid upprättande av nya områden i städer. I relation till den hållbara stadsutvecklingen handlar det då om att etablera socialt blandade områden, där socioekonomiska skillnader samlas, istället för att spridas ut i stadslandskapet. En strategi för detta har varit att boenden varieras mellan hyresrätter och bostadsrätter för att balansera kring vilka, ur ett socioekonomiskt perspektiv, som har möjlighet att flytta dit. Forskning visar att den socialt blandade stadsdelen ges bäst förutsättningar i nyetablerade områden, eftersom det då blir en gemensam uppgift att formulera samhällskontraktet. Samtidigt har även tidigare forskning, kring socialt blandade områden, tonat ner entusiasmen en aning. Tanken med att styra integreringen genom blandade

boendemöjligheter och att kvotera in samhällsgrupper fungerar i ett första steg, men i ett senare skede har det ändå blivit att homogeniteten kvarstår, och de resursstarka och resurssvaga sprids än dock ut (Kearns et al, 2013, s. 44-45; Dale & Newman, 2009, s. 679).

Vad gäller den hållbara stadsutvecklingen har det ovan nämnts ett flertal områden och möjligheter att agera inom, vare sig det handlar om transport, ökad andel grönområden eller segregation. I linje med Islam (2011) framstår den hållbara stadsutvecklingen som mångfacetterad, då det som sagt är inom tre dimensioner som den är genomförbar och pågående. Därför blir det också ett flertal olika projekt att hantera och genomföra, vilka i sig har sina begränsningar och möjligheter.

2.2.2 Stadsodling

I relation till att det behövs olika tillvägagångssätt i den urbana miljön i strävan mot att utvecklas hållbart och stärka resiliensen, riktas ljuset mot en urban aktivitet/verksamhet vilken har potential att passa in i städernas ram för hållbar utveckling. Ljuset riktas mot stadsodling, vilken relaterar starkt till både diskussionen om hållbarhet, resiliens och stadsutveckling. Stadsodling kan medverka till att föra den urbana människan närmare naturen, och åter få en närmare koppling till primärproduktion av grönsaker.

I en aktuell avhandling av Maria Langa (2020) pekas det på att stadsodling fått ökad uppmärksamhet sedan dess uppsving i början av 2000-talet. Författaren menar att stadsodlingen är en aktivitet med många ansikten, och således en företeelse vilken kan kopplas till ett flertal olika sammanhang. Hon väljer att kategorisera detta genom fyra olika teman vilka hon väljer att formulera följande: först diskuterar hon stadsodling som ett urbant jordbruk och del av en alternativ livsmedelsproduktion. Sedan lyfter hon stadsodling som en fritidsaktivitet med fokus på att bygga gemenskap, stärka det sociala kapitalet och främja hälsan. Därefter diskuterar hon stadsodling som en politisk aktivitet genom att bland annat låta aktiviteten i sig tala för bland annat miljöaspekter och vikten av ekologisk produktion. Slutligen lyfter hon upp stadsodling i relation till stadsplanering och utveckling, där stadsodling som aktivitet vill proklamera sin närvaro i staden (ibid, s. 29). Langas arbete och systematiserade upplägg med att kategorisera stadsodling visar mig vilken kapacitet den besitter, och varit inspirationskälla till mitt arbete.

Jag kommer nedan att redovisa tidigare forskning som definierar stadsodling, diskuterar dess potential utifrån de tre dimensionerna inom hållbarhet, samt identifiera utmaningar.

I James McEldowneys (2017) fördjupande analys förklaras fenomenet stadsodling. På engelska finns en variationsrikedom i begreppen kring odling i och omkring staden. Exempel på det är *community garden*, *urban farm*, *roof top farm* och *LED-farming* (ibid, s. 3). I svenskan används "stadsodling" som det allomfattande begreppet för urbana odlingsverksamheter. Författaren lyfter upp att stadsodling kan ta plats i både centrala som perifera delar av en urban miljö. Olika former av verksamheter presenteras i texten, däribland odling av mer traditionellt snitt likt en grönsaksträdgård, men även nya banbrytande sätt som hydroponisk och aquaponisk odling, vilka lyfter inte helt nya tekniker i producerandet av grödor (ibid, s. 5). Den gemensamma faktorn för ovan nämnda verksamheter är att odlandet sker i en urban miljö. Stadsodling särskiljer sig från det konventionella och mer gängse sättet som odling och jordbruk ses som, vilken istället äger rum i mer rurala miljöer. Författaren understryker även att stadsodlingen har god potential att bidra med aspekter inom ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet.

2.2.3 Potential inom ekologisk hållbarhet

Även Delshammar & Fors (2010) diskuterar vikten av en ökad hållbar stadsutveckling och argumenterar för en ökad andel blåa och gröna strukturer i den urbana miljön. Författarna lyfter upp stadsodling som en viktig faktor i strävan mot bättre ekologisk hållbarhet i staden. Det kan bidra med att koldioxid binds i marken i motsatt effekt att det cirkulerar i luften, fotosyntesen hjälper till med att rena luften och dagvattnet absorberas bättre genom att en mindre andel hårdgjorda ytor exponeras i staden (ibid, s. 6). Anderson et al (2007) har delvis studerat koloniträdgårdars förutsättningar till att främja biologisk mångfald. Med närvaro av bin och humlor kan pollinering och fröspridning ske, vilket skapar förutsättningar till att det frodas i odlingarna, samtidigt som närvaron av fåglar ser till att reglera mängden skadeinsekter. Närvaron av bin, humlor och fåglar begränsas inte enbart till odlingen, utan dess ekosystemtjänster sprider sig till områden runt omkring (ibid, s. 1268). Om outnyttjade ytor i urbana områden kan bli grönskande odlingar kan också artrika marker och skogar utanför städerna undvika att bli föremål för konventionell och framstressad livsmedelsproduktion, och på så sätt rubbas inte heller den biologiska mångfalden i sina mest naturliga miljöer. En annan faktor vilken stadsodling har potential att bidra med i städer har och göra med att ökad

växtlighet reducerar buller och reglerar temperatur i staden (The Conservation Law Foundation, 2012, s. 15 & 18).

Helmfrid (2012) undersöker å Naturskyddsföreningens vägnar utifall stadsodling för närvarande var en fluga, eller om det är en verksamhet som kommer inkluderas i hur städer framöver utformas. Det framställs att deltagande i stadsodlandet medverkar till en ökad förståelse över ekologisk hållbarhet. I rapporten resonerar odlare om ekologiska fördelar som att understödja biologisk mångfald och rena luften, och de framhåller att stadsodling bör prioriteras i växande storstäder. I sammanhanget för städer i perifera delarna av världen förespråkas stadsodling som verktyg i att överleva och att äta sig mätt, samtidigt som det kan vara en verksamhet vilken tar människor ut ur fattigdom (ibid, s. 10-11).

Även Jenkins, Keffee & Hall (2015) understryker det faktum att det i städer bör etableras mer verksamheter som stadsodling då det bidrar till minskat ekologiskt fotavtryck. Författarna resonerar dessutom kring livsmedelssäkerhet och påpekar att städer, i takt med fortsatt hög urbaniseringsgrad, inte bör göra sig beroende av att mat produceras långväga ifrån (ibid, s. 36). Då matproduktionen idag står för stor del av växthusgasutsläppen finns det möjlighet att genom stadsodling påverka det. Det konventionella jordbrukets metoder med tunga maskiner, kemiska näringsämnen och långa transporter till konsumenten är i längden inte hållbart. Stadsodlingen står i kontrast till detta med korta transporter till konsument, inga energikrävande maskiner och en strävan av att odla ekologiskt med organiska material (The Conservation Law Foundation, 2012, s. 14-15). Helmfrid (2012, s. 25-26) påpekar att stadsodlingen inte är till för att konkurrera ut det konventionella jordbruket, utan författaren pekar snarare på stadsodlingen som ett komplement. En riktlinje borde vara att anpassa vad som växer var, dvs vilka slags grödor som kräver liten kontra stor yta. Författaren pekar på att det finns potential att nå konsensus över vad som kan prioriteras att odlas i städer kontra landsbygd, och fortsatt få ut tillräcklig avkastning. Även aspekten av att vissa grönsaker bäst konsumeras så nära inpå skörd som möjligt är en aspekt som bör vägas in. Med en ökad andel produktion genom stadsodlingar finns stor möjlighet att minska på de fossila utsläppen.

2.2.4 Potential inom social hållbarhet

En annan aspekt av stadsodling har Rogge, Strassner & Theesfeld (2018, s. 3) anlagt i en studie av koloniträdgårdar i Tyskland. De redogör för att gemenskapen och de sociala interaktionerna på plats främjar social hållbarhet. Delshammar & Fors (2010, s. 6-7) är inne på samma linje och redogör för att stadsodlingar blivit naturliga mötesplatser, vilket skapar utrymme för att stärka banden mellan varandra.

Även Joel Persson (2017) resonerar kring främjandet av den sociala hållbarheten som en effekt av stadsodlingar. Författaren drar paralleller till Robert Putnams teori om socialt kapital, vilket utgörs genom mänskliga relationer, nivå av tillit och normer kring ömsesidighet. Föreningar framställs av Putnam som det mest fördelaktiga fenomenet kopplat till socialt kapital (ibid, s. 12-13). Enligt Putnam kan det sociala kapitalet utvecklas åt å ena sidan en exkluderande riktning, eller å andra sidan åt en inkluderande riktning. Ett exkluderande socialt kapital utgörs av homogena grupper som sluter sig från sin omgivning och involverar inte nya människor i sitt sammanhang. Det inkluderande kännetecknas av motsatsen, grupper som vänder sig utåt och bjuder in människor i sin gemenskap. I sammanhanget för odlarföreningarna i Göteborg kopplas teorin om det sociala kapitalet som sagt på. I kartläggningen exponeras många positiva aspekter vilka går att sammankoppla till det inkluderande sociala kapitalet (ibid, s. 48-49). Odlarföreningarna vittnar om ökad lokal trygghet, samt ökad samhörighet och tillit. Det inkluderande sociala kapitalet, som genereras bland och vid odlarföreningarna, har potential att bringa positiva aspekter på hela samhället.

2.2.5 Potential inom ekonomisk hållbarhet

Forskare menar att den lokala ekonomin har potential att växa när initiativ som rör både produktion och konsumtion sker lokalt. Ringarna på vattnet som stadsodling kan skapa involverar arbetstillfällen inom en rad sektorer, allt från frö- och verktygsleverantörer, restaurang- och caféverksamheter, till faktiska arbeten som aktiv odlare (Conservation Law Foundation, 2012, s. 13-14). Delshammar & Fors (2010, s. 17-18) lyfter också att stadsodlingar kan agera pull-faktorer gällande både bosättning och turism, vilket stärker lokal ekonomi. Även utgifter har potential att minska eftersom grönområden slipper skötas av kommunanställda, då verksamma inom stadsodlingar ser till att hålla efter ytorna.

I tidigare forskning har stadsodlandet i Kubas huvudstad Havanna omnämnts som världsledande. Kuba var tidigare under Sovjetunionens kommunistiska prägel, men när 90-talet närmade sig och Sovjetunionen upplöstes följde en kritisk period för ö-nationen. Tillgångar på olja, gas och livsmedel kapades, och följande situation innebar en stor osäkerhet kring den fundamentalt viktigaste tillgången för en människa, nämligen mat. Som en effekt av det exploderade stadsodlandet i staden, och under början av 2000-talet stod stadsodlingen för dryga 60% av huvudstadens totala grönsaksproduktion. Odlingarna varierade mellan att vara ideella och kommersiella. Utifrån den kommersiella aspekten skapades i och med explosionen av stadsodlingar flera arbetstillfällen, samtidigt som ekonomin hölls allt mer lokal, och importbehovet minskade (Delshammar & Fors, 2010 s. 42; Hern, 2010, s. 179).

2.2.6 Utmaningar för stadsodling

I en annan ände av diskussionen lyfter Curry et al (2014, s. 6-7) upp en utmaning de anser att stadsodlingen står inför i Europa, vilken är att det är svårt att placera aktiviteten i en specifik sektor av EU:s policyområden. Stadsodling som aktivitet/verksamhet har närmast koppling till politik som rör jordbruk eller regioner, städer och landsbygd. Men oklarheten riskerar medföra problematik i form av att bidragmottagande uteblir.

McEldowney (2017, s. 5) redogör även för risken av att den producerade maten från odlingarna är förorenad. Det påpekas att högre koncentrationer av metall påträffats i grönsaker från stadsodlingar, än från de köpta i dagligvaruhandeln. Föroreningen uppkommer som följd av att odlingarna befinner sig i en miljö med hög koncentration av giftiga ämnen i marken och bland avgaser i luften. Då städer genom historien, och än idag, är föremål för aktiviteter som förorenar får det i det här fallet en konsekvens på produktionen. En annan faktor vilken lyfts upp som en utmaning rör att en hållbar stadsutvecklingsnorm strävar mot att förtäta städerna och på det sättet minska energiåtgången, då transportsträckor blir kortare och mindre uppvärmning krävs. Utmaningen blir således den tydliga konkurrens om stadens ytor, där många anser att marken bör användas till mer lukrativa syften (Helmfrid, 2012, s. 25).

Ur ett rent kommersiellt perspektiv lyfter även Keffee (2016, s. 2005-2007) upp en utmaning för stadsodling gällande konkurrensen mot det konventionella jordbruket. I relation till det konventionella jordbruket, som sker på mycket större arealer, blir odlandet inom urbana

områden underlägset vad gäller produktionsmängd. Författaren poängterar dock att fokus kring stadsodling kopplas till faktorer som lokalt, ekologiskt och småskaligt. På så sätt är det ur ett ekonomiskt perspektiv inte särskilt relevant att jämföra konkurrensen med stora aktörer inom jordbruksfären.

2.3 Bakgrund om stadsodling i Göteborg

I anslutning till redovisad forskning vill jag komplettera med en semi-strukturerad informantintervju. Eftersom tidigare forskning om stadsodling specifikt i Göteborg är tunn, och jag upplevde att den i sammanhanget bör utökas, tog jag kontakt med en tjänsteperson inom Göteborgs Stad som hanterar frågor om stadsodling. Intervjuguide finns bifogad under bilagor, och fullständig transkribering av intervjun finns att tillgå för den som så önskar.

Tjänstepersonen arbetar med verksamheten *Stadsnära Odling* på fastighetskontoret inom Göteborgs Stad, och besitter god kunskap rörande både stadsodling och stadsutveckling. Verksamheten etablerades för att vara en tjänst i stadens långtgående arbete med hållbar utveckling, och sedan 2012 har de utvecklat strategier gentemot att etablera, understödja och bevara verksamheter inom stadsodling. Det framgår att Stadsnära Odling arbetar utifrån parollen ”från odlingslåda till hektar”, vilket förklaras vara att arbetet riktar sig både till ideella och kommersiella odlare, där en årsbudget på omkring 7 miljoner kronor finns till förfogande. Det ideella engagemanget inom stadsodling demonstreras genom den mångfald av bostadsnära odlingar, odlarföreningar och tillsammansodlingar som finns utspridd i Göteborg. Det kommersiella engagemanget inom stadsodling demonstreras av småskaliga grönsaksodlare som ämnar sälja skörd till kund. Dessa är knutna till Stadsnära Odling då de odlar på stadens mark, och exempel på detta är odlingsbäddarna i Skogome och Angered.

Respondenten utvärderar sin egen upplevelse av de fem åren inom stadsnära odling som... ”*en boomerang-kurva, inledningsvis fokus på sociala aspekter, med att bereda mark för odlarföreningar. Sen har den kommersiella biten blivit mer och vi har utvecklat strategier för att understödja en urban odlingskarriär, och sen tillbaka på det sociala igen*”. Det understryks att det är viktigt att jobba med både och, detta för att finna mer kanaler där det blir relevant för stadsodling att få utrymme och poppa upp på allt fler platser. Respondentens upplevelse av den

allmänna bilden om stadsodling i Göteborg är positiv och det lyfts upp faktorer som estetik och rekreation.

På frågan om vad stadsodlingen erbjuder i aspekter av hållbarhet återges... *”till skillnad från en gräsmatta ökar främjandet av biologisk mångfald och livsutrymmet för pollinerande arter förbättras. Det skapar bättre folkhälsa och stärker självförsörjningsgraden i staden, vilket minskar behovet av att transportera hit mat i samma utsträckning”*. Vidare diskuterades även aspekter som ökad trygghet med mer aktivitet och ögon ute i stadsmiljön, sociala interaktioner, luft- och vattenrening, och pedagogiska aspekter av att bilda människor om ett hållbart leverne.

Tjänstepersonen är även med och projektleder ett EU-projekt vilket ämnar förena staden och dess utkanter med hjälp av markanvändning. EU-projektet genomförs i tre olika städer i Europa, varav Göteborg är en. Göteborgsprojektet är en modellodling i Angered med fokus på produktion av grönsaker, och pedagogik kring det. I och med ovan nämnt projekt diskuterades på vilket sätt EU agerar och bistår inom ramen för stadsodling, och hur det fungerar i den göteborgska kontexten. Delaktighet i EU-projekt tenderar vara väldigt givande och kunskapsbringande för Stadsnära Odling. På frågan om tjänstepersonen anser att stadsodling är något som från EU:s håll premieras uttrycktes följande: *”Jag tänker att det är implicit, det ryms inom stad- och landsatsningarna som görs”*.

Vad gäller de utmaningar som Stadsnära odling upplever relateras mycket till att verksamheten är politiskt driven, vilket enligt respondenten medför osäkerhet i och med det politiskt föränderliga klimatet. Den politiska majoriteten styr vad kommunen ska göra, och på vilket sätt kommunen avses växa. Diskussionen om Stadsnära Odling från den politiska nivån har varierat i både positiva och negativa ordalag. Under vissa perioder har arbetet aktivt främjats, och under andra perioder har stadsodling ifrågasatts. Tjänstepersonen uttrycker att... *”det är ett brett fält och kan vara snårigt att ta sig igenom”* och *”det går upp och ner, det är lite av en berg- och dalbana”*. Det redogörs även för intressekonflikter vad gäller markanvändningen i staden, bland olika kommunförvaltningar. Andra utmaningar som identifierats rör den kommersiella aspekten, där det varit utmanande för odlare att få sin verksamhet att gå runt. Respondenten omnämner att de som lyckas är duktiga på att odla utifrån urbana förutsättningar, och samtidigt skickliga på att marknadsföra sig själva och lyckas förändra folks konsumtionsmönster. Just

kring konsumtionsmönster uttrycks vikten av... ”den lilla nischen som ska slå in i den rådande regimen om hur och var maten produceras och hur och var vi konsumerar”.

Vidare diskuterades vilken form av roll som stadsodlingen tillges i stadsutvecklingen, och respondenten upplever det som att stadsodling som koncept befinner sig lite på avbytarbänken. Stadsnära Odling prioriterar naturligtvis dess bidrag i den urbana miljön, men det finns andra förvaltningar som har sina intressen och sin agenda som exploatering för produktion, husbygge, parkeringsplatser etc. ”Det är komplext att jobba med en ytkrävande, inte särskilt inkomstbringande verksamhet i staden, och som måste slåss mot andra samhällsintressen”. Det finns ett stort intresse och engagemang i staden om att få möjlighet att odla. Det är också något som Göteborgs Stad vill främja, men samtidigt upplever Stadsnära Odling en uppförsbacke i att få stöd för framförallt kommersiell matproduktion i staden. Som ovan nämnt är detta en verklighet som är föränderlig, till följd av politiska rockader.

När respondenten efterfrågas att urskönja framtidsutsikter gällande odling i och omkring staden förväntas de ideella verksamheterna att fortsätta frodas, eftersom intresset och engagemanget är stort. Samtidigt hänger utvecklingspotentialen på om det involveras som betydande aspekt i den förtätning av staden som sker. Vad gäller den kommersiella delen trycker respondenten på att det är odlandet utanför den urbana kärnan som har störst potential, alltså i det stadsnära landskapet där Göteborgs Stad äger 3000 hektar mark. ”Jag ser egentligen att jordbruksmarken som vi har tillgång till är den mark som har mest potential, egentligen mer än den i de allra centralaste delarna av staden. Inne i city uppdragas andra värden och kvaliteter, annat än att stå för självförsörjningsgraden”.

2.4 Forskningslucka

I genomgången tidigare forskning framgår en diskussion om stadsodling i relation till aspekter av ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. I den forskningen beskrivs stadsodling som aktivitet/verksamhet, vilka former av tjänster den kan producera och vilka funktioner den kan fylla. Den tidigare forskningen lyfter således upp argument om att stadsodling bör integreras i den urbana miljöns utveckling.

Mitt bidrag till forskningen tar således språng ur ovan nämnda argument. Jag upplever att forskningen på stadsodlingens roll och funktion i en kontext av hållbar stadsutveckling är tunn. Vad som tidigare publicerats rörande hållbar stadsutveckling har rört ett mer brett perspektiv, och inte med att fokusera på ett valt område/en vald aktivitet. Därav ämnar jag bidra, i forskningen om en hållbar stadsutvecklingskontext, med att fokusera på just stadsodling som enskild aktivitet och urskönja dess roll och funktion genom en textanalys ur dokument om hållbar stadsutveckling.

3. Material och metod

Nedan kommer valet av metod och material presenteras och diskuteras.

3.1 Metod

Textanalys

Upplägget har präglats av den klassiska trattmodellen där jag inledningsvis konkretiserat hållbarhet och resiliens, och sedermera relaterat det till stadsutveckling och avslutningsvis involverat stadsodling som antagen hållbar och motståndskraftig aktivitet i en stads hållbara utveckling. Ur tratten kom således frågan om vilken funktion och roll stadsodling tilldelas i just den utvecklingen. Upplägget har sin påverkan på genomförandet av undersökningen, och kring vilket urval av dokument som gjorts. Dokumenten i fråga berör stadsutveckling och har ett stort mått av hållbarhet integrerat, och det är i dessa dokument som stadsodling undersöks på vilket sätt den gör sig gällande och beskrivs. Dokumenten har alltså inte ett centralt fokus på stadsodling, utan på hållbar stadsutveckling, vilket också konkret återknyter till forskningsfrågan.

Undersökningen utgår från metodologin kvalitativ innehållsanalys, och valet bakom just den formen av textanalys har sina förklaringar. Generellt sett vad gäller innehållsanalys bryts mängden text ner för att göras hanterbar och överkomlig att förstå, och med den kvalitativa innehållsanalysen blir tolkningen mer djupgående jämfört med ett kvantitativt angreppssätt (Bergström & Boréus, 2005, s. 43-44). För att kunna analysera hur stadsodlingens funktion och roll ser ut i den hållbara stadsutvecklingen tolkas meningsenheter, vilka kan innehålla olika lager. Bergström & Boréus (2005, s. 45) diskuterar detta i termer om manifesta och latent budskap. Det manifesta budskapet inbegriper det explicit uttryckta i text, och det latent budskapet det utsagda, men som det likväl går att göra en tolkning utifrån. I relation till min frågeställning om stadsodlingens funktion och roll i den hållbara stadsutvecklingen kommer de olika dokumenten att analyseras utifrån dessa två budskapskategorier. För att kontextualisera på vilket sätt det är av intresse görs här en förklaring.

Det manifesta budskapet, dvs det explicit uttryckta, kommer i sammanhanget beröra meningsenheter som uttrycker sig i termer om stadsodling, och där det tydligt dras kopplingar

till den aktiviteten/verksamheten. Det kan innebära preciseringar om vilken form av tjänst stadsodling är och vad den ger, eller faktiska uppmaningar om etablering av sådan verksamhet. Samtidigt kan det även vara att de dokument jag valt att analysera inte explicit lyfter upp stadsodling, och min andra frågeställning i studien tar fasta på just den omständigheten. När stadsodling inte uttryckligen diskuteras, vad går då utifrån en latent kontext att urskönja vad gäller utrymme och möjlig roll för stadsodlingen. Det latent budskapet pekar således i sammanhanget snarare på, vad jag ser det som, *förutsättningar* för möjlig *potential* i/av stadsodling. I förekommande dokument kan det exponeras aspekter inom social, ekologisk eller ekonomisk hållbarhet. Med att urskönja latent budskap i dokumenten identifieras faktorer, som efterfrågas i den urbana miljön, vilket medger antaganden kring vad stadsodling har potential att bistå med. Exempelvis kan det i ett dokument efterfrågas att staden behöver etablera miljöer för att främja den biologiska mångfalden, eller skapa naturliga mötesplatser för stadens invånare. Givet den tidigare forskningen, den teoretiska anknytningen och den genomförda intervjun argumenterades det för att stadsodling kan bidra i nämnda efterfråganden, vilket medverkade till grunden för min tolkning av det latent budskapet.

Undersökningen är synkron, dvs att jag tar del av olika material som hanterar samma typer av frågor och under en liknande tidsperiod. Det medför dokument som har en aktiv verkan under 2020. Jag intar en abduktiv ansats i arbetet med texterna, dvs att texterna läses med en förkunskap men med avsikt att fortsatt låta texten tala till en. I följande undersökning är framför allt förkunskapen som tidigare forskning och intervjun gett viktig i tolkningen av det latent budskapet, detta för att kunna dra kopplingar till stadsodling även när detta inte explicit omnämns.

Operationaliseringen av analysen kommer som sagt bygga på att behandla meningsenheter som å ena sidan identifiera manifesta budskap, och å andra sidan identifiera latent budskap. Således delas själva analysen upp i två separerade fält. I diskussionen sker sedan abstrahering där resultatet sammanfattas och relateras till vad tidigare forskning, intervjun och teori framlagt. Som nämnts är det, i relationen till det latent budskapet, relevant att bära med sig vad förkunskapen genom intervjun och den tidigare forskningen tagit upp som effekter av stadsodling. Således behövs centrala begrepp konstateras och tas i beaktning vid genomförandet av analysen. För att kontextualisera hur det latent budskapet kan utläsas kommer begrepp och

sammanhang där exempelvis biologisk mångfald, offentliga rum, rekreation, dagvattenhantering, naturliga mötesplatser är av intresse. Exemplifiering över mitt tillvägagångsätt redovisas i bilagor.

3.2 Material

Det insamlade materialet består alltså av dokument inom ramen för hållbar stadsutveckling. Justesen & Mik-Meyer (2011, s. 103) nämner att de flesta undersökningarna av samhällsvetenskaplig karaktär studerar dokument som en del av det insamlade empiriska materialet. Inför studerandet av dokument är det också viktigt att ställa sig frågor som varför studera dokument? Vilket sammanhang berör de? Vilken påverkan har materialet? Och vilken form av material är lämpligt att använda sig av? (ibid, s.108). Nedan följer materialpresentation.

Göteborg

Gällande översiktsplan

Översiktsplanen berör utveckling över kommunens mark- och vattenområden, och framställer en helhetsbild över hur Göteborg bör utvecklas. Själva översiktsplanen är ett verktyg när bebyggelse ska komma att planeras och sedermera verkställas inom kommunen. Det framkommer att Göteborgs Stad avser utveckla staden i linje med de tre dimensionerna av hållbarhet; detta konkretiseras i 13 strategiska frågor som formulerats för att precisera fokus för stadsutvecklingen. Processen med att framställa en ny översiktsplan är lång, och gällande översiktsplan antogs under 2009, och kommande förväntas presenteras under 2021 (Göteborgs Stad, 2020).

Dokumentet passar till denna undersökning eftersom jag ämnar titta på en viss aktivitets funktion och roll i stadsutvecklingen. Översiktsplanen är det dokument som på ett övergripande sätt stakar ut förutsättningarna och planerna för stadens utveckling.

Miljöprogram för perioden 2013-2020

Göteborgs stads miljöprogram har som syfte att fokusera på hållbar utveckling. Själva dokumentet visar vilka olika mål som avses uppnås i strävan mot en mer hållbar stad. I dokumentet omnämns 12 uppsatta miljömål som bland annat berör giftfri miljö, ett rikt

odlingslandskap och myllrande våtmarker, god bebyggd miljö och ett rikt växt- och djurliv. Miljöprogrammet omfattar samtliga nämnder och styrelser inom Göteborgs Stad (Göteborgs Stad, 2013). Dokumentet ingår i undersökningen då det tydligt diskuterar hållbarhet i relation till stadsutvecklingen.

Handlingsplan för miljön 2018-2020, med utgångspunkt i miljöprogrammet från 2013

Handlingsprogrammet för miljön utfärdades av miljö- och klimatinämnden och den är gällande för samtliga Göteborgs stads nämnders arbete under perioden 2018-2020. Handlingsplanen bygger vidare på miljöprogrammet som utvecklades 2013, och konkretiserar de åtgärder som omnämns för att främja hållbar utveckling. Handlingsplanen är relaterad till de miljömål som satts upp, och åtgärdsstrategierna rör bland annat minskad klimatpåverkan, främjad biologisk mångfald och att Göteborgs Stad ska vara en föregångare för andra städer i arbetet mot mer hållbar utveckling (Göteborgs Stad, 2018). Dokumentet fyller en funktion i undersökningen med tanke på dess mål och åtgärdsstrategier om en hållbar utveckling för Göteborg som stad.

Grönstrategi för en grön och tät stad

Grönstrategi utfärdades på uppdrag av Park- och Naturnämnden och utgör underlag för planering av olika plandokument som berör stadsutvecklingen i Göteborg. Dokumentet understryker syftet är att bidra mot att Göteborg ska bli en grön, tät och hållbar stad. De strategier och mål som framkommer i dokumentet syftar till att Göteborg ska än mer bli en grön stad med stora kvaliteter, med stor vikt vid social och ekologisk hållbarhet. Grönstrategin tar språng ur bland annat ovanstående dokument, nämligen översiktsplanen och den reviderade miljöplanen (Göteborgs stad, 2014). I relation till min undersökning är detta dokument relevant att studera eftersom det framlägger idéer om gröna inslag i stadsutvecklingen.

Vision Älvstaden

Inledning nämndes det att i Göteborg pågår Nordens största stadsutvecklingsprojekt, och inom den utvecklingen är Älvstaden huvudsakligt föremål. Stadsutvecklingen i Göteborg präglas av att förtäta staden, och bygga ut de centrala delarna vilka är de utmed älven då den rinner rakt igenom staden. I dokumentet framläggs den vision som finns kring utvecklandet och etablerandet av Älvstaden. Det framhålls att Älvstaden ska vara en inkluderande del av staden där alla människor ges möjlighet att mötas, den ska även vara grön i så måtto att det är enkelt

med ett hållbart leverne och det ska även vara en dynamisk miljö som är förberedd på förändringar vare sig det handlar om klimatet eller näringsliv (Vision Älvstaden, 2012).

Jag finner det lämpligt att analysera detta dokument eftersom det behandlar en omfattande stadsutveckling, och samtidigt förevisas en tydlig koppling till att utveckla i linje med hållbarhet samt en medvetenhet över pågående och framtida klimatförändringar.

Europeiska unionen

EU-agendan för städer – Handlingsplan för hållbar markanvändning och naturbaserade lösningar

EU-agendan för städer är ett initiativ inom EU med avsikt att lyfta en diskussion om utveckling rörande de europeiska städerna. Målet med följande dokument är att koppla samman Kommissionen med regeringar, lokala förvaltningar och ytterligare aktörer inom ramen för att påverka lagstiftningen, skapa möjligheter till bidrag och även kunskapen på området. Handlingsplanen är utformad med en medvetenhet över tidigare publicerade dokument inom ramen för hållbar stadsutveckling. Detta dokument lägger stor vikt vid att adressera vägar till lagstiftning och andra ingångar till implementering (Hållbar markanvändning och naturbaserade lösningar, 2018).

Dokumentet är relevant att involvera då den uttryckligen fokuserar på en hållbar markanvändning och naturbaserade lösningar inom ramen för stadsutveckling. Dessa relaterar till aktiviteter och verksamheter där stadsodling har potential att medverka.

Grön infrastruktur

Följande är ett kommunikationsdokument från Kommissionen med avsikt att stärka Europas naturkapital, där investeringar i den gröna infrastrukturen anses viktigt. Infrastruktur i allmänhet innebär olika system och anläggningar som skapar förutsättningar för att de grundläggande funktioner i ett samhälle. Vanligtvis kopplas sådant som vatten, elförsörjning, vägar och utbildningsväsen till infrastruktur (NE, 2020). I följande fall är det den gröna infrastrukturen som är i fokus, och argumenteras att integreras i de urbana miljöerna. Skillnaden mellan grön och den vanliga (gråa) infrastrukturen är att den gröna vill integrera naturen och låta den bistå med viktiga och grundläggande funktioner för vårt samhälle, som att

tillhandahålla ekosystemtjänster vilket påverkar all form av liv (KOM(2013)249). Dokumentet är lämpligt att involvera i undersökningen eftersom en grön infrastruktur är aktuellt i den urbana miljön, och det diskuteras huruvida den bör integreras i städers utveckling.

European Green City Accord – Political commitment

Green City Accord är ett initiativ av Kommissionen som ämnar att städer ska bli grönare, renare och mer hälsosamma. Mer ingående fokuseras det bland annat på att förbättra vatten- och luftkvalitet, främja biodiversitet och sänka bullernivån. Det går att tolka själva initiativet som ett inspirationsdokument för städers ansvariga att adaptera in i sin egen praktik vad gäller stadsutvecklingen. Själva dokumentet i sig relaterar starkt till aspekter om hållbarhet i diskussionen om vilka slags åtgärder som bör tas. För att bli en aktuell stad inom ramen för Green City Accord behöves en underskrift i dokumentet, och sedermera en förväntad efterlevnad av uppsatta mål (Green City Accord, 2020). I relation till den här undersökningen blir det intressant att analysera detta dokument eftersom de lyfter upp en diskussion om hur städer kan utvecklas och fungera hållbart.

3.3 Metod och materialdiskussion

En utmaning i uppsatsarbetet har varit omständigheter som covid-19 medfört. Min ursprungliga tanke om att genomföra fallstudie fick ersättas med textanalys, eftersom rådande restriktioner uteslöt att uppsöka kontakt och besöka berörda platser. Textanalysen medförde en utmaning huruvida det valda materialet är väl anpassat att å ena sidan besvara frågeställningen om stadsodlingens funktion och roll, och å andra sidan om materialet i fråga representerar hållbar stadsutveckling. Själva analysen sker som sagt i en kontext där stadsodling inte alltid är det centrala, utan dokumenten involverar en bred diskussion om hållbar stadsutveckling. Det medför att frågorna som ställs riskerar att bli komplicerade att urskönja, vilket poängterade inkluderingen av att även läsa in latent budskap för att kompensera mot avsaknaden av manifesta budskap och då möjliggöra en analys av möjligt utrymme för, och roll av, stadsodling.

Esaiasson et al (2017, s. 58-59) omnämner validitet i sammanhanget för undersökningar, och menar att den anses vara god om materialet i relation till operationaliseringen medverkar till att

mäta vad som faktiskt efterfrågas i frågeställningen. En generell kritik mot undersökningar med kvalitativ karaktär har att göra med att det tenderar för att bli för subjektiva. Det kan inbegripa att forskaren själv styr arbetet och tillvägagångssättet mot vad en själv anser vara viktigt, och påverkar således nivån av validiteten. För att vara transparent blir det i mitt fall viktigt att basera tolkningen av det latent budskapet på förförståelsen vilken tidigare forskning, teori och intervjun medverkat till. Analyseringen av manifest och latent innehåll finns som sagt exemplifierat och redovisat under bilagor.

4. Resultat

Resultatet presenteras utifrån respektive kontext, dvs inledningsvis Göteborg och därefter EU. I följande kapitel kommer meningsenheter sammanfattas och presenteras för att möjliggöra för en precisering över stadsodlingens funktion och roll, och meningsenheterna kopplas till antingen manifest eller latent budskap. I följande kapitel presenteras resultat, och i nästa kapitel kommer resultatet att diskuteras djupare och analyseras i förhållande till både teori, intervjun och tidigare forskning.

Göteborg:

4.1.1 Gällande översiktsplan

Översiktsplanen är omfattande och framlägger en bred diskussion om stadsutvecklingen. Tidigt omnämns att utvecklingen av staden ska tillgodose dagens behov idag, utan att äventyra detsamma för kommande generationer (Göteborgs Stads översiktsplan, 2009, s. 34, del 1). Det understryks att staden bör utvecklas i linje med hållbara principer, med hänsyn till samtliga dimensioner och att helhetstänket således är viktigt att beakta för lyckad hållbar implementering (ibid, s. 34 & 48, del 1). Uttryckligen i översiktsplanen menas med att främja hållbar utveckling, att de ekologiska, sociala och ekonomiska aspekterna ska... *”präglade såväl vårt sätt att leda som att genomföra all verksamhet i Göteborgs Stad” (s. 49, del 1).*

I översiktsplanen omnämns att staden ska erbjuda god tillgång till grönområden och möjligheter till rekreation, även om den byggs tätare. Samtidigt som grönområden även anses viktiga i egenskap av mötesplats och ur aspekten av attraktion till staden (ibid, s. 35 & 37, del 1). I översiktsplanen framgår en strävan mot att skapa förutsättningar i staden vilket för människor närmare varandra, och offentliga miljöer lyfts upp som en nyckelfaktor i den strävan... *”När vi ser varandra och blir sedda i de offentliga stadsrummen kan toleransen för andra människor öka” (s. 56-57, del 1).*

Göteborg innehar flertalet naturmiljöer som är fundamentala i främjandet av den biologiska mångfalden, och dessa områden är det viktigt att både bevara och utveckla (s. 16, del 3). *”För att främja den biologiska mångfalden men också säkerställa tillgången till grönområden med tillfredställande kvaliteteter för rekreationsändamål, behövs det en genomtänkt, aktuell och*

helst sammanhängande grönstruktur” (s. 94, del 1). Utdraget pekar på att främjandet av biologisk mångfald bör ske i samklang med tillgängliga och attraktiva grönområden. Det diskuteras bland annat att odling i staden har fördelaktig verkan för just främjande av biologisk mångfald, men även andra aspekter omnämns exempelvis att det är miljö för rekreation (s. 93, del 1). Odling i och omkring staden är något som framhävs ha stor potential, det uttrycks vara en... ”naturrensurs som ur ett närhets-, kretslopps och robusthetsperspektiv bör utvecklas, vilket också kan ha pedagogiska fördelar” (s. 93, del 1).

Det omnämns även i översiktsplanen att aktiviteter som ges i grönområden, däribland trädgårdar, är den typ av fritidsaktivitet som populärast bland befolkningen (ibid, s. 88, del 1). Den stadsutveckling som omnämns i översiktsplanen pekar på att förändringen avses präglas av att det aktuella områdets karaktär framkommer, samtidigt som natur- och kulturvärden får en tydlig roll (ibid, s. 55, del 1). Det rika stadslivet ska präglas av att många verksamheter och aktiviteter beblandas med varandra, och att offentliga miljöer varierar att rummen passar allt fler människor (ibid, s. 59 & 87, del 1).

4.1.2 Miljöprogram för perioden 2013-2020

I miljöprogrammet omnämns 12 uppsatta miljömål, där vissa mer än andra är lämpliga i följande undersökning. Miljöplanen i sig är ett kortfattat dokument, och inleds med att förklara på vilket sätt miljöaspekter implementeras i de styrande dokumenten för staden (Göteborgs Stads miljöprogram, 2018, s. 1).

Vidare diskuteras syftet med programmet, och sedermera åtgärdsstrategierna gentemot miljömålen. I dokumentet omnämns att det är av stor vikt att fastställa övergripande tillstånd och kvaliteter för långsiktig ekologisk hållbarhet (ibid, s. 3). Vidare pekas det på att Göteborg ska ha ett odlingslandskap för produktion med särskild inriktning på ekologisk odling, och även att ta tillvara på resursen i det kommunala avfallet då det bland annat minskar risken för negativ påverkan på hälsa och miljön. Även den biologiska mångfalden lyfts upp som viktig att bevara och främja, med exempelvis utökad mängd gröna stråk så spridningsmöjligheter och fungerande ekologiska processer bistås. Växt- och djurliv ska finnas inom korta avstånd från hemmet (ibid, s. 11).

4.1.3 Handlingsplan för miljön 2018-2020, med utgångspunkt i miljöprogrammet från 2013

Handlingsplanen är konstruerad utifrån de miljömål som antagits i miljöprogrammet från 2013 och konkretiseras genom ett antal strategiska åtgärdsområden. I dokumentet framkommer nästan 200 åtgärds punkter, vilka alla har koppling till något eller några av de konkretiserade åtgärdsområdena. En stor del av dokumentet har varken ett latent eller manifest budskap där stadsodling är relaterbar, men en del av dokumentet uppvisar sådan potential (Göteborgs Stad, 2018).

”Forskning visar att folkhälsan stärks vid vistelse och aktiviteter i park- och naturmiljöer (s. 46). Bland annat diskuteras det att skapa attraktiva bostadsnära miljöer, och i dessa miljöer avser man att nå mångfald av människor för dagliga aktiviteter (ibid, s. 46). I dokumentet framkommer en efterfrågan på multifunktionella grönområden. Multifunktionalitet innebär här att ytor som anläggs, eller bevaras, ska fylla flera funktioner. Inte minst funktioner som är anpassade för att hantera klimatförändringar som ökad mängd regnvatten och att reglera högre temperaturer (ibid, s. 43). I handlingsplanen framläggs en strävan över att skapa ett nätverk och förutsättningar för initiativtagare vad gäller stadsnära odling. Det uttrycks att... ”offentliga, privata, och frivilliga aktörer träffas och utbyter erfarenheter, berättar om aktuella projekt och tar hand om nya idéer” (s.5).

I handlingsplanen framgår det att städer ofta utvecklas i en alldeles för snabb takt och sker på ett okontrollerat sätt. Det uttrycks i dokumentet att utvecklingen sker... *”på bekostnad av gröna värden, när vegetation och vattendrag tas bort eller byggs om” (s. 37).* Det som grön infrastruktur kan bidra med i stadsmiljön behöver få mer utrymme i debatten om stadsutveckling (ibid, s. 37). Handlingsplanen visar på en medvetenhet om de pågående klimatförändringarna, bland annat kring vilken påverkan det för närvarande har, men också kan komma att få. Delvis diskuteras dagvattenhanteringen som ökad urban vegetation kan bistå med (ibid, s. 29). Vidare diskuteras att se potential med outnyttjade ytor, exempelvis överflödiga parkeringsplatser, vilket framläggs som att... *”ersätta dem med miljöer som främjar ett aktivt stadsliv, genom exempelvis grönska, konstnärlig gestaltning, vackra beläggningar, sittplatser, och serveringar” (s. 44).*

4.1.4 Grönstrategi för en grön och tät stad

I följande dokument läggs ett stort fokus på att argumentera för, och framhäva, det fundamentala i integrering av gröna miljöer i stadsrummet. Grönstrategin är ett omfattande dokument och delas upp i ett socialt och ett ekologiskt mål. Det sociala målet syftar till att främja ett rikt och hälsosamt stadsliv, och där anses de offentliga miljöerna fylla en viktig roll. Det ekologiska målet pekar på vikten av att främja ett rikt växt- och djurliv, och att ekosystemtjänster tas tillvara (Grönstrategi, 2014, s. 6).

Dokumentet om grönstrategi framhåller att... *”Göteborg ska kunna bevaras och fortsätta utvecklas som en grön stad med stora kvaliteter, ur både ett socialt och ett ekologiskt perspektiv, samtidigt som vi bygger staden tätare”* (s. 3). Bland annat diskuteras aspekten av att Göteborg ska vara en trygg miljö för sina invånare. I arbetet kring att skapa trygga och välkomnande miljöer lyfts grönområden upp, då det har stor potential att involvera olika funktioner och vara en neutral mötesplats (ibid, s. 28). Staden bör lägga fokus på att etablera en större variation av aktiviteter i grönområden, både av den mer stillsamma sorten men även de som involverar mer fart och liv (ibid, s. 46). Faktorer som höga bullernivåer och en allmänt mer stressad tillvaro anses kunna kompenseras med hjälp av grönområden, de ska kunna fungera som stillsamma vilorum i stadens annars höga tempo (ibid, s. 30). Grönområden besitter även potential i att dels locka besökare till staden, men också locka stadens invånare att besöka allt fler delar av den (ibid, s. 47 & 57). En annan aspekt rörande grönområden berör arbetet av att upprätthålla en god standard... *”att ett område upplevs som omhändertaget är av stor betydelse, för människors användande av platsen, eftersom det påverkar aspekter som trygghet, tillgänglighet, användbarhet, attraktivitet och identitet”* (s. 51).

I diskussionen om grönområden i den urbana miljön framläggs vikten av god tillgänglighet. Staden bör utvecklas med hänsyn till att grönområden planeras in nära medborgarnas bostäder och arbeten, då avstånd är en faktor som spelar in i användandet av parken och/eller naturområdet. Därav är det viktigt med stor spridning av grönområden, och blir en naturlig ingrediens i en medborgares vardag (ibid, s. 30). Det pekas även på att grönområden spelar en stor roll för den allmänna folkhälsan med möjligheter till fysisk aktivitet och avkoppling (ibid, s. 47).

Något annat som återkommer i dokumentet är grönområdets bidrag till att främja biologisk mångfald och understödja producerandet av ekosystemtjänster... *”för att gynna den biologiska mångfalden är det därför viktigt att behålla och förstärka ett väl utvecklat och variationsrikt vegetationsskikt, att bevara och utveckla kopplingar mellan parker och naturområden samt stora gröna områden utan barriärer”* (s. 57). Variation på grönområden kan exempelvis innebära om öppna gräsytor, blommande växter och öppet vatten. Det är av stor vikt att planera in ekologiska aspekter i den täta staden, och skapa så många livsmiljöer som möjligt (ibid, s. 48). Under varma perioder kan ökad vegetation jämna ut temperaturen i staden och motverka den urbana värmeeffekten (ibid, s. 50 & 56). Det framhålls även att... *”kostnaderna för att hantera regnvatten kan sänkas drastiskt om vattnet kan fördröjas, absorberas och filtreras med hjälp av vegetation”* (s. 50). Följande omständighet, att med ökad vegetation hantera regnvatten vid kraftiga skyfall, omnämns även i fler delar av dokumentet (ibid, s. 56).

Ytterligare en viktig aspekt i strategier om ökad andel grönområden och växtlighet i den urbana miljön rör medborgardeltaktighet. I Göteborg återfinns en strategi kring att markanvändning kan överlätas till stadens invånare, i den mån det finns intresse. Ett exempel på det omnämns vara stadsodling, där invånare får assistans att etablera odling på stadens mark vilket framhåller ett främjande gemenskap människor emellan (ibid, s. 47). I texten uttrycks det explicit att... *”Odlingslotter, koloniområden och andra stadsnära odlingar är viktiga miljöer, både ur ekologiskt och socialt perspektiv”* (s.58) Att odla i staden skapar således ett mervärde vad gäller biologisk mångfald, då växtligheten är mer varierad och bjuder in till större artrikedom än exempelvis en gräsmatta (ibid, s.51 & 57). Samtidigt framläggs det att stadens utgifter för skötsel av grönområden minskar då det istället sköts av engagerade odlare, och ett estetiskt mervärde skapas för områdets besökare (ibid, s. 51).

4.1.5 Vision Älvstaden

Älvstaden omfattar de centrala delarna av Göteborg utmed älven, och befinner sig nu i en omfattande stadsutveckling. Följande dokument är en samling visioner över hur denna del av staden ska utvecklas, och sedermera komma att vara. Dokumentet i sig är omfattande och tar ett helhetsgrepp på utveckling i både stora som små drag. Inledningsvis understryks det att Älvstaden ska vara präglad av ett dynamiskt, inkluderande och grönt stadsrum (Vision Älvstaden, 2012, s.3). I dokumentet diskuteras det att Älvstaden vill bjuda in till flera olika

typer av mötesplatser, där även olika former av aktiviteter utförs (Ibid, s.3). Älvstaden ska vara en hållbar del av staden och inrymma samtliga tre dimensioner. Även under perioden då Älvstaden är under utveckling lyfts vikten av att hållbara alternativ som kan ta form och gynna mångfald och flexibilitet (ibid, s. 6 & 10). Etablerandet av offentliga rum lyfts upp, vilka ska ge plats för sociala interaktioner och människors kreativitet, såväl som i de stora och små stadsrummen (ibid, s. 10-11).

Att anpassa stadsutvecklingen efter klimatförändringarna är något som är tydligt närvarande i dokumentet. Utvecklingen förväntas ske utifrån att klara av de förutsättningar som höjda vattennivåer och häftigare regn och oväder för med sig. Det uttrycks bland annat att... *"Älvstaden ska vara en testarena där nya lösningar för klimatanpassning och förnybar energiförsörjning tas fram och presenteras med hjälp av lokala, nationella och internationella aktörer"* (s. 26) Exempelvis framhävs lösningar som gröna tak eller dagvattensdammar vilka kan förlänga behandlingen av de ökade vattenmängderna, dessa platser utgör även nya former av mötesplatser och främjar biologisk mångfald (ibid, s. 27). Det diskuteras även att de gröna miljöerna, som integreras i stadsrummet, bidrar till ett bättre lokalklimat med att å ena sidan skydda och å andra sidan svalka vid extremväder (ibid, s. 20). Det framhävs en strävan över att Älvstaden i allmänhet, och Göteborg i synnerhet, ska ha grönska i hela staden till trots att den förtätas. Gröna miljöer i stadsrummet ska ge förutsättningar till rekreation och vila samt möten mellan människor. Samtidigt fyller det gröna i staden en viktigt pedagogisk poäng, eftersom närvaron av grönska visar på stadens beroende till naturen, vilket i en förlängning skapar medvetenhet över vikten av att klimatanpassa det urbana (ibid, s. 23).

En strategi är att skapa förutsättningar för invånarna att engagera sig i sin närmiljö i Älvstaden, där fritidsaktiviteter lockar året runt. När stadsmiljön uppmuntrar till hållbar livsstil för det med sig ringar på vattnet, med exempelvis ökat mått av samarbete och social interaktion (ibid, s. 25). Att engagera invånarna i sin närmiljö involverar även att ta vara på outnyttjade ytor och där skapa meningsfulla aktiviteter, där invånarna uppmuntras vara delaktiga (ibid, s. 16). Det lyfts även upp att Älvstaden vill vara en miljö där verksamheter tillsammans är delaktiga i utrymmena, och kan på så sätt också göras medvetna och gynna varandra. I Älvstaden ska en rik variation av kreativa offentliga miljöer exponeras (ibid, s. 14). I dokumentet förekommer även ett citat via en medborgardialog som delvis framlägger en vision vad gäller stadsodling i

en kommersiell kontext... ”i varje kvarter – ekobonde, gemenskapsbonde, åldersintegrerat, odlingslotter, självbyggsresurser” (s.24). Citatet pekar på en verklighet där produktion och konsumtion är oerhört lokalt relaterade till varandra.

Göteborg ämnar profilera sig som en grön stad, vilket etableringen av Älvstaden tydligt ska reflektera. I dokumentet uttrycks det att... ”Växtlighet bidrar till ett bra lokalklimat... plats för aktivitet och initiativ på gator, torg, kajer och parker” & ”införlivandet av platser och grönska i den täta staden skapar mervärde och ska särskilt beaktas” (s. 15 & 35).

Europeiska unionen:

4.1.8 EU-agendan för städer – Handlingsplan hållbar markanvändning och naturbaserade lösningar

Följande dokument är strukturerat utifrån tre aspekter i införlivandet av hållbara lösningar vad gäller markanvändningen. Dessa tre aspekter rör lagstiftning, möjligheter till bidrag och kunskapsuppbyggande. Handlingsplanen är författad på uppdrag av kommissionen, och genomförd av ett partnerskap. Genomgående i handlingsplanen diskuteras sammanhang rörande markanvändning och naturbaserade lösningar. Vidare lyfts aktuella problem upp där partnerskapet reder ut hur problemet ska lösas med hjälp av samarbete på EU-, nationell- och lokalnivå. Sedermera i handlingsplanen framkommer en sammanfattning där resultat och rekommendationer diskuteras (hållbar markanvändning och naturbaserade lösningar, 2018).

I dokumentet pekas det på att städer har en nyckelroll vad gäller hållbar utveckling, inom samtliga dimensioner. Framförallt diskuteras hållbar utveckling inom ramen för ekologiska aspekter, där det uttrycks att... ”övergången mot gröna, kompakta, motståndskraftiga och energi-effektiva städer har kapaciteten att göra en stor påverkan” (s.11). Det framgår i handlingsplanen att miljömässiga utmaningar går att hantera med hjälp av medveten samhällsplanering (ibid, s. 11). Det omnämns vara en relativt låg medvetenhet om vad naturbaserade lösningar i urbana miljöer kan ge i fördelar vad gäller ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet. Några exempel omnämns vara dagvattenhantering, minskad förorening, reducera effekten av urbana värmeöar, främjad biologisk mångfald och främjad folkhälsa (ibid, s. 12 6 14). Det framhålls att den redan existerande infrastrukturen bör kompletteras med grön

infrastruktur som fyller en rad andra funktioner, och som blir allt viktigare i takt med klimatförändringarna (ibid, s. 15) Det omnämns finnas potential i att aktivera outnyttjad mark i syftet för grön infrastruktur (ibid, s. 18).

Handlingsplanens huvudsakliga fokus rör möjligheterna till samarbete mellan institutioner från EU-nivån ner till den lokala nivån. Det uppstår frågor rörande på vilket sätt EU är med och påverkar medlemsstaternas urbana utveckling, utan att kunna ha direkt påverkan på den faktiska planeringen (s. 31). I dokumentet framlägger partnerskapet att i fallet för hållbar stadsutveckling är subsidiaritetsprincipen rådande, vilket påverkar proportionen av EU:s befogenhet. Beslutsfattandet och de faktiska agerandena, inom ramen för hållbar markanvändning och naturbaserade lösningar i stadsutvecklingen, styrs av nationella och lokala aktörer (ibid, s. 61). Däremot framhålls det i handlingsplanen att EU har möjligheter att strategiskt påverka sammanhang rörande hållbar stadsutveckling. Genom att bidra med koordination, underlätta med informationsvägar och ekonomiskt bidra till projekt inom ramen för hållbar markanvändning och naturbaserade lösningar, så blir EU:s roll ändå viktig (ibid, s. 61). Diskussionen om markanvändning och naturbaserade lösningar inom en hållbar stadsutveckling anses viktig på EU-nivån, även om beslutsfattandet sker på nationell och/eller lokal nivå. Handlingsplanen ämnar bidra med inspiration gentemot hur arbetet mot att utveckla städer hållbart kan se ut mellan aktörer på EU-nivån ner till aktörer på den lokala nivån (ibid, s. 62).

4.1.7 Grön infrastruktur

Följande dokument diskuterar vikten av att stärka unionens naturkapital, där grön infrastruktur lyfts upp som viktig i den strävan. Dokumentet är utfärdat av Kommissionen och är relativt omfattande, med många nedslag i diskursen om grön infrastruktur. Det framhävs att grön infrastruktur har, i stads- och landsbygdsmiljö, en lång rad mer fördelar än den konventionella grå infrastrukturen. Grön infrastruktur omnämns som ett bra initiativ i att uppnå positiva effekter vad gäller ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet samt att naturbaserade lösningar erbjuder längre varaktighet och kan på så sätt även skapa sysselsättningsmöjligheter (KOM(2013)249). Det åsyftas att grön infrastruktur är extra viktig i just städer, eftersom det är där den övergripande delen av medlemsstaternas invånare bor och verkar (ibid, s. 2). Grön

infrastruktur skapar förutsättningar för att biologisk mångfald ska främjas, vilket är viktigt för att bevara en vital artrikedom (ibid, s. 7).

Satsningar på grön infrastruktur framhålls betydelsefull för att stärka lokal och regional utveckling, inte minst då det medför både bevarande och skapande av arbetstillfällen. Även mjuka värden omnämns som positiva konsekvenser av grön infrastruktur, som att sociala interaktioner och gemenskap gynnas när antalet naturnära och gröna områden ökar. I diskussionen om arbetstillfällen och sysselsättningsmöjligheter omnämns bland annat urban livsmedelsproduktion genom stadsdelsträdgårdar, där även den pedagogiska aspekten lyfts upp i relation till att skapa förståelse mellan livsmedelsproduktion och konsumtion (ibid, s. 4).

Medvetenheten om de nuvarande, och framtida, klimatförändringarna gör sig synlig i dokumentet eftersom den gröna infrastrukturen relateras till att, i mångt och mycket, hantera dem. En effekt av klimatförändringarna är stigande medeltemperatur, vilket medför ett än varmare klimat i de urbana miljöerna då det finns en stor del hårdgjorda ytor som absorberar och utsänder värme. I dokumentet framläggs följande fördel med grön infrastruktur... *”Genom att arbeta i samklang med naturen och använda grön infrastruktur i stadsmiljön, bl.a. genom att anlägga parker rika på biologisk mångfald, gröna ytor och frisk luft, kan man minska den urbana värmeöeffekten” (s.4).* Argumenten för grön infrastruktur i följande sammanhang innefattar ökad mängd av gröna ytor, i relation till de hårdgjorda, som medför ökad fuktighet och reglerar således det lokala klimatet då urbana miljöer ofta är varmare än omkringliggande miljöer. (ibid, s. 4). En annan effekt som klimatförändringarna medför är en ökad mängd regnoväder, vilket också det blir problematiskt i en miljö med i huvudsak hårdgjorda ytor då översvämningensrisken blir större. Investering i Grön infrastruktur har potential att förebygga översvämning, då de gröna ytorna absorberar regnvattnet (ibid, s. 2). I dokumentet framläggs det att grön infrastruktur är... *”några av de mest användbara, ekonomiskt bärkraftiga och effektiva verktygen för att bekämpa klimatförändringarnas effekter” (s. 4)*

En annan aspekt som dokumentet berör är den om att den gröna infrastrukturen ska ges möjlighet att implementeras i politik och planering (ibid, s. 5). Det argumenteras för att systematiskt integrera grön infrastruktur i planerings- och beslutsprocessen för försöka stoppa förlusten av ekosystemtjänster. Framförallt betonas det vara viktigt att det integreras i beslut och planering för att i framtiden säkra att markanvändningen sker utifrån en hållbar linje. En

potentiell effekt, av att grön infrastruktur implementeras i fysisk planering, exemplifieras med byggnader med hög resurseffektivitet som har växtlighet både på tak och väggar för att främja den urbana miljön ur flera aspekter (ibid, s. 9).

4.1.6 Green City Accord – Political commitment

Dokumentet i fråga är relativt kortfattat och inleds med en vision om att invånare i städer ska ha möjligheten att andas frisk luft, ha tillgång till parker och grönområden och uppleva mindre buller i stadsmiljön (Green City Accord, 2020, s. 1). Vidare pekas det på att de avser att städer ska främja en ekologisk övergång vilket kommer göra städerna mer hållbara, men också motståndskraftiga, och städer anses ha nyckelroll i strävan mot global hållbar utveckling. Det nämns även att grönområden främjar överlag den urbana människans välmående. I dokumentet omnämns Kommissionens gröna giv, och det framställs att städer i linje med dessa visioner spelar stor roll i implementeringen av den gröna given från ambition till realitet. Det omnämns även att detta kommer föra Europa närmare FN:s uppsatta hållbarhetsmål (ibid, s.1).

Vidare lyfts specifika målsättningar vilka innefattar bättre luft- och vattenkvalitet, främjande av biologisk mångfald, bevarandet av ekosystemtjänster och reducering av urbana bullernivåer (ibid, s.2). Städer omnämns som en viktig faktor i att förbättra luftkvaliteten och bör därför vidta rimliga åtgärder för det, och i dokumentet pekas det även på naturbaserade åtgärder gentemot att hantera häftiga regnmängder och stormvattenflöden (ibid, s. 4 & 7). I diskussionen om den biologiska mångfalden understryks det faktum att den kommer vara än mer viktig att främja, eftersom den för närvarande fortsätter att försvagas. I och med att den urbana miljön växer och breder ut sig blir ett viktigt att ta hänsyn till aspekter som istället främjar biologisk mångfald och ekosystemtjänster (ibid, s. 8).

I dokumentet påtalas det att naturområden skapar förutsättningar för rekreation, fysisk aktivitet och social interaktion, där även stadsodling omnämns explicit som ett exempel (ibid, s. 8). Naturbaserade lösningar anses vara en effektiv faktor i att hantera utmaningar i stadsmiljön... *”naturbaserade lösningar är en effektiv faktor i att adressera urbana utmaningar genom att lindra buller, förbättra luftens kvalitet, att rena vatten, skydda och kyla ner byggnader, absorbera koldioxid och minska risken för stormfloder”* (s.8) Det omnämns även att öka kvaliteten på den gröna infrastrukturen för att leverera en rad fördelar till både invånare och

den biologiska mångfalden, och samtidigt återförena urbana och peri-urbana områden. Exempelvis understryks vikten av att skapa urbana miljöer som förutsätter att pollinerare ges möjlighet att leva då det har en vital påverkan på växtligheten (ibid, s.9). Avslutningsvis läggs fokus på att städer bör implementera urbana planeringsinstrument och förändra infrastrukturen mot att reducera urbana bullernivåer (ibid, s. 13).

5. Diskussion

Utifrån mitt tillvägagångssätt har fokus legat på att utläsa manifesta och latent budskap i valda dokument, kring roll och funktion för stadsodling i den hållbara stadsutvecklingen. Vad gäller manifesta budskap identifieras meningsenheter som tydligt pekar på stadsodling, och samtidigt för diskussion kring det. Vad gäller latent budskap har min utgångspunkt legat i att identifiera uttryckta faktorer som tydligt går att förena med stadsodling. Upplägget i föregående kapitel var en presentation av uppmärksammade meningsenheter och resonemang, ur antingen ett manifest eller latent budskap. I följande kapitel kommer resultatet att diskuteras och relateras till teori, tidigare forskning och intervju.

Sammantaget visar samtliga dokument på ett rikt innehåll av att diskutera stadsutveckling i linje med hållbarhet. Det understryker faktumet att hållbarhetsnormen fått fäste i stadsutvecklingen, och aspekter inom samtliga tre dimensioner integreras. Det manifesta innehållet i dokumenten, där stadsodling uttryckligen diskuteras, finner jag i sammanhanget relativt marginaliserat. De gånger där stadsodlingen explicit diskuteras, i exempelvis *Översiktsplanen*, *Grönstrategin* och *Grön infrastruktur* görs anknytningar till samma typer av argument som framhålls i tidigare forskning och i intervjun. Exempelvis som att det är en aktivitet som tydligt främjar biologisk mångfald, bjuder in till sociala interaktioner och rekreation samt bidrar till större självförsörjningsgrad. Men i den breda diskussionen om hållbar stadsutveckling framkommer inte stadsodling som en betydande del. Den tidigare forskningen och intervjun presenterade argument för stadsodling som en urban aktivitet där hållbarhet främjas, men i det stora hela är det inget som präglar stadsutvecklingsdiskussionen.

Under intervjun med tjänstepersonen på Stadsnära odling beskrivs en upplevelse som pekar på att stadsodlingen tenderar hamna på "avbytarbänken" i diskursen gällande Göteborgs hållbara utveckling. I diskussionen om att hållbart utveckla staden betonas aspekter som att stärka möjligheter till möten mellan människor, renare luft och vatten och att tillgången till park- och naturområden bör förbättras. Diskussionen om stadsodling blir i många fall oreflekterad, och att den faller väl inom ovan nämnda aspekter uppenbaras inte i stor utsträckning. I dokumenten för den göteborgska kontexten stärks uppfattningen om stadsodling som en åsidosatt aktivitet i dokumenten om den hållbara utvecklingen. Med tanke på vad tidigare forskning etablerat som

fördelar med stadsodling, ur samtliga dimensioner av hållbarhet, är det anmärkningsvärt att i diskussionen om att utveckla staden hållbart inte integrera stadsodling tydligare som en hållbar urban aktivitet/verksamhet. Inte minst är det anmärkningsvärt ur aspekten av att Göteborgs Stad avsatt en hel förvaltning åt stadsodling, dvs Stadsnära odling, utan att det faktiskt fått tydlig effekt på dokumenten. Varför stadsodling inte får ett brett erkännande, trots dess tydliga potential inom hållbarhet, är intressant att särgranska. En anledning till varför det är en generell avsaknad av stadsodling, i dokumenten som berör Göteborg, kan påverkas av tiden som de är författade. Stadsnära odlings uppdrag initierades 2012, och sedan deras etablering har det skett en ökning av både ideella och kommersiella engagemang inom stadsodling. Vissa av dokumenten som berör Göteborg är författade nära inpå etableringen av Stadsnära odling, vilket kan ha en inverkan på diskussionen och vetskapen om stadsodling som koncept i Göteborg. I utveckling av den urbana miljön finns det även intressen från flera håll kring profitering av den mark som finns till förfogande i staden. Stadsodlingen tycks få kämpa i just detta sammanhang då det inte är en särskilt inkomstbringande aktivitet, och kräver också relativt stor yta. Samtidigt medför även det politiskt föränderliga klimatet utmaningar, detta i vilken mån stadsodling prioriteras, eller huruvida det är positiva eller negativa ordalag om stadsodling. Tjänstepersonen nämner att entusiasmen kring stadsodling minskat under mandatperioden 2018–2022 jämfört med den 2014–2018. Den gängse uppfattningen från stadens beslutsfattare visar sig ha en möjlig påverkan på stadsodlingens roll och funktion, men då jag inte gjort en djupare studie kring det går jag inte vidare med resonemanget.

Rent krasst är det de manifesta inslagen i dokumenten som mer precist kan säga något om hur stadsodlingens roll och funktion ser ut i den hållbara stadsutvecklingen, eftersom det är då den uttryckligen omnämns och diskuteras. I följande undersökning har det som sagt framkommit att dokumenten innehar ett förhållandevis tunt underlag. Med en inkludering av latent budskap öppnas diskussionen dock upp, och möjliggör för en djupare problematisering också kring stadsodlingens möjliga roll och funktion. Det blir möjligt att ställa sig frågan vad dokumenten medger för utrymme och möjligheter kring stadsodlingens roll i stadens hållbara utveckling.

Ur en latent kontext vad gäller stadsodling har jag tagit fasta på där dokumenten efterfrågar tjänster, kvaliteter och miljöer som går att förena med stadsodling. Teori, tidigare forskning och intervjun har bidragit i form av att bygga förståelse kring vad stadsodling som

aktivitet/verksamhet producerar och ger i en urban kontext. Den kunskapen tas med i diskussionen av det latent innehåll.

Relaterat till både teori, tidigare forskning och intervjun finns en hel rad argument för stadsodling som *potentiell* aktivitet/verksamhet integrerat i den urbana miljön. Stadsodling har potential att möta upp de mål om hållbara medel som efterfrågas i staden, men som det inte redogörs för explicit. Exempelvis framläggs det i *Green City Accord* att naturbaserade lösningar, dit jag räknar stadsodling, är en effektiv åtgärd i att bland annat reducera bullernivåer, absorbera koldioxid och öka främjandet av biologisk mångfald. Vidare omnämns det i *Grönstrategin* och *Översiktsplanen* att gröna miljöer blir än viktigare att beakta med tanke på att staden byggs tätare, detta för att inte gå miste om de tjänster som just den miljön skapar. Andra exempel, där det är möjligt att se stadsodling som del i nämnt efterfrågande, är omnämmanden i *Vision Älvstaden* där aktiviteter i staden ska inspirera till ett hållbart leverne, och i *Grönstrategin* där kreativa grönområden lockar till turism. Två aspekter som det i stor utsträckning återkommer till, i diskussionen om en hållbar stadsutveckling, är å ena sidan att skapa förutsättningar för främjandet av biologisk mångfald, och å andra sidan etablera mer naturliga mötesplatser för att stärka gemenskapen och integrationen. Givet den tidigare forskningen om potential för stadsodling ur en ekologisk och social kontext pekas det på just ovan nämnda faktorer. Således finns det fog för att stadsodling har potential att bistå i dessa två utvecklingsområden. Ovan nämnda exempel visar en potential för stadsodling, vilket i förlängningen också kan säga något om vilken roll och funktion den kan komma att fylla. I sammanhanget är det även relevant att erinra sig om att det finns även andra aktiviteter/verksamheter vilka passar väl in i en hållbar kontext, vilka också kan ges utrymme i en hållbar urban utveckling.

Samtidigt är en fördelaktig aspekt med stadsodling dess mångsidighet i fråga om funktionalitet i staden. Stadsodling som aktivitet har potential att kombinera aspekter som knyter an till samtliga dimensioner av hållbarhet. Allt från att vara en neutral plats som bjuder in till gemenskap, till skapande av lokala arbetstillfällen och bidragande till ökad kunskap om människans koppling och beroende till naturen. Aspekter som att stadsodling absorberar regnvatten och främjar biologisk mångfald knyter an till teorin om resiliens, med att vara en tjänst i staden som både anpassar den och gör den motståndskraftig gentemot klimatets

förändringar. Vad gäller just aspekten av att vara en mångfacetterad aktivitet, som kombinerar kvaliteter och tjänster, knyter det väl an till efterfrågan om gröna områden med multifunktionalitet och möjlighet för kreativa aktiviteter, vilket uttrycks i *Handlingsplanen för miljön* och *Vision Älvstaden*. Kopplat till tidigare forskning som redogör för potential kring stadsodling lyfts det upp ett flertal aspekter som att stadsodling främjar biologisk mångfald, stärker socialt kapital, höjer självförsörjningsgraden och medverkar till att reglera den urbana temperaturen. I kontexten av ett multifunktionellt grönområde anser jag att stadsodling således kan medverka i den uttryckta efterfrågan.

I *EU-agendan för städer* framgår det att EU inte har befogenheten att fysiskt förändra hur marken används i en medlemsstat, utan det är en nationell/lokal befogenhet. Den aspekten bedömer jag påverka hur, och på vilket sätt, det diskuteras om stadsodling, och även andra alternativ av markanvändning, på EU-nivån. Under tidigare forskning, och avsnittet om utmaningar för stadsodling, omnämndes det att en komplicerad omständighet för stadsodling som koncept är att den är flytande i bemärkelsen av vad den ska räknas som. Med tanke på de många ansikten som stadsodling har är det inte särskilt förvånande att det kan vara problematiskt att placera den i ett specifikt fack. Ett fack skulle kunna vara den gemensamma jordbrukspolitiken, och ett annat fack skulle kunna vara inom ramen för regional/lokal utveckling. Det kan te sig så att stadsodling tenderar att falla mellan stolarna i en EU-kontext, eftersom befogenheten saknas och att det gängse konventionella jordbruket har en solid och svårföränderlig ställning inom unionen. Samtidigt menar jag att det fortsatt framgår situationer där EU medverkar i att etablera och understödja projekt som stadsodling, eller andra fall av markanvändning. Det framgick även under intervjun i diskussionen om stadsodlingens roll utifrån ett EU-perspektiv. Modellodlingen i Angered, vilken är del av ett EU-projekt, är ett exempel på sättet som EU har möjlighet att påverka. Aspekten kring hos vem befogenheten finns speglar även av sig i dokumenten som är författade på EU-nivån. Det framläggs visserligen ett brett underlag om vad ökad grönska avger för positiva aspekter i en stadsmiljö, samtidigt som en stor del av dokumenten snarare lägger fokus på hur EU kan verka för projekt som stadsodling. Där betonas att det görs genom att bidra ekonomiskt, med kunskap och med koordination.

5.1 Slutsats

För att åter knyta an till forskningsfrågan, och kommentera stadsodlingens roll och funktion i den hållbara stadsutvecklingen, dras här en slutsats. Sammanfattningsvis går det att slå fast att dokumenten gemensamt innehåller få manifesta, men desto mer latenta budskap. Stadsodling är inte särskilt synlig eller integrerad som en medtagen faktor i de formulerade planerna för hållbar stadsutveckling. Det medför att jag tolkar stadsodlingens roll och funktion som relativt svag och obrukad. Utifrån den latenta kontexten framgår det dock mycket efterfrågade kvaliteter och tjänster i den urbana miljön, vilket den tidigare forskningen, teorin och intervjun pekat på att stadsodling kan bistå med. Således går det att slå fast att det för stadsodling finns stort utrymme och potential att befästa rollen, och påvisa sin funktion, som en hållbar aktivitet i staden. Samtidigt som stadsodling inte avspeglas i särskilt stor utsträckning i dokumenten, så är det en aktivitet som gör sig synlig i Göteborg och andra delar av Europa. Intresset för att odla i staden är stort, både ur ideella och kommersiella sammanhang, vilket understryker det anmärkningsvärda kring dess sparsamma medtagande i dokumenten som en hållbar urban aktivitet/verksamhet. Om intresset och möjligheterna för odling dock kvarstår, och att stadsodlingens funktionalitet utifrån aspekter av hållbarhet och resiliens blir än mer uppenbara, kan den rådande regimen kring var grönsaker produceras och konsumeras komma att förändras. Därav är det väldigt intressant ur ett framtidsperspektiv, och se ifall stadsodling blivit en aktivitet som präglar både stadsrummen och stadsutvecklingsdokumenten.

Referenslista

- Andersson, E., Barthel, S. & Ahrné, K., (2007) "Measuring social-ecological dynamics behind the generation of ecosystem services". *Ecological Applications*, V(17), pp. 1267-1278.
- Bergström, G & Boréus, K. (2005) "Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys". Andra upplagan. Studentlitteratur AB.
- Delshammar, T & Fors, H (2010) "Gröna och blå strukturer för en hållbar stadsutveckling" Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap. Alnarp.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A., Wägnerud, L. (2017) "Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad". Femte upplagan. Wolters Kluwer Sverige AB.
- EU-agendan för städer (2018) *Hållbar markanvändning och naturbaserade lösningar* Hämtad 2020-12-09, från https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/sul-nbs_finalactionplan_2018.pdf
- Förenta nationens utvecklingsprogram (UNDP). (2020) *Hållbara städer och samhällen* Hämtad 2020-12-28, från <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-11-hallbara-stader-och-samhallen/>
- Green City Accord (2020) *Political commitment* Hämtad 2020-11-25, från https://ec.europa.eu/environment/topics/urban-environment/green-city-accord_en#ecl-inpage-201
- Göteborgs Stad (2014) *Grönstrategi för en tät och grön stad* Hämtad 2020-11-25, från https://goteborg.se/wps/wcm/connect/0bbf9fb8-a6a9-43bf-9548-34e7697d8f0e/Gr%C3%B6nstrategi_20140324.pdf?MOD=AJPERES
- Göteborgs Stad (2018) *Handlingsplan för miljön* Hämtad 2020-11-25, från <https://goteborg.se/wps/wcm/connect/fd12c137-9e86-41e6-b7d4-2dcc6988825/G%C3%B6teborgs+Stads+handlingsplan+f%C3%B6r+milj%C3%B6n+2018-2020.pdf?MOD=AJPERES>
- Göteborgs stad (2013) *Miljöprogram* Hämtad 2020-12-14, från <https://goteborg.se/wps/wcm/connect/flb89f28-ea89-4b39-8ece-4ef54849f827/G%C3%B6teborgs+Stads+milj%C3%B6nprogram+2013-2020.pdf?MOD=AJPERES>

- Göteborgs Stad (2020) *Stadsutveckling Göteborg* Hämtad 2020-11-17, från <https://stadsutveckling.goteborg.se/>
- Göteborgs Stad (2020) *Varför byggs det så mycket i Göteborg?* Hämtad 2020-11-24, från <https://stadsutveckling.goteborg.se/nyheter/se-filmen-varfor-byggs-det-sa-mycket-just-nu/>
- Göteborgs Stad (2012) *Vision Älvstaden* Hämtad 2020-12-10, från [https://stadsutveckling.goteborg.se/siteassets/alla-bilder/vision_ alvstaden_sv_web.pdf](https://stadsutveckling.goteborg.se/siteassets/alla-bilder/vision_alvstaden_sv_web.pdf)
- Göteborgs Stad (2020) *Översiktsplan* Hämtad 2020-11-25, från <https://weblisher.textalk.se/goteborg/op2009.html>
- Helmfrid, H. (2012) ”Växer framtidens mat mellan höghusen? Exempel från Addis Abeba och Göteborg”, Stockholm: Naturskyddsföreningen.
- Hern, M. (2010) “Common Ground in a Liquid City, Essays in Defence of an Urban Future”. AK Press Publishing and Distribution.
- Islam, S (2011) “Traditional Urban Planning Approaches and Sustainable City” *Open house international* vol. 36. No. 2
- Jenkins, A, Keffee, G & Hall, N (2015) “Planning urban food production in today’s cities”, *Future of food: Journal on Food, Agriculture and Society*, 3 (1) pp 35-47
- Justesen, L, och Mik-Meyer, N, och Andersson, S. (2011) “Kvalitativa metoder: Från vetenskapsteori till praktik”. Första upplagan. Lund Studentlitteratur
- Kates. R, Parris, T & Leiserowitz, A (2005) “What is Sustainable Development? Goals, Indicators, Values, and Practice” *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 47:3, 8-21
- Keffee, G, (2016) “Hardware software interface - A strategy for the design of urban agriculture” in R.Roggema (ed), *Sustainable urban agriculture and food planning*, Routledge, pp. 15-37
- Kohout, M & Kopp, J (2020) ”Green space ideas and practices in European cities” *Journal of Environment Planning and Management* vol. 63, 2464-2483
- Kom(2013) 249, Meddelande - *Grön infrastruktur (GI) – Att stärka Europas naturkapital* Tillgänglig <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0236&qid=1562053537296>
- Langa, Maria F (2020) “Thick Nature – Morality and Practice in Swedish Urban Gardens” 239 pp. Uppsala: Department of Sociology, Uppsala University. ISBN 978-91-506-2844-9.
- McEldowney, J (2017) ”Urban agriculture in Europe – Patterns, challenges and policies”

EPRS – European Parliament Research Service.

Næss, P (2001) “Urban Planning and Sustainable Development”, *European Planning Studies*, 9:4, 503-524

Moberg, F & Simonsen, S H “Vad är resiliens? En introduktion till forskning om social-ekologiska system” Stockholm Resilience Centre, Stockholm University

Nationalencyklopedin (2020) “infrastruktur” Hämtad 2020-12-14, från <https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/infrastruktur>

Nationalencyklopedin (2020) “Trädgårdsstad” Hämtad 2020-11-21, från <https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/tr%C3%A4dg%C3%A5rdsstad>

McEldowney, J (2017) ”Urban agriculture in Europe – Patterns, challenges and policies”

EPRS – European Parliament Research Service.

Persson, J (2017) “Är det här en social inrättning eller en odlarförening?” *Kulturverkstan - Nätverkstan kultur*

Pooley, G, Horton, D, Scheldeman, G, Tight, M, Jones, T, Chisholm, A, Harwatt, H & Jopson, A. (2011). “Household decision-making for everyday travel: a case study of walking and cycling in Lancaster (UK)” *Journals of Transport and Geography*, vol 19, p 1601-1607

The Conservation Law Foundation (2012) “Growing greed: Measuring Benefits, Overcoming Barriers, and Nurturing opportunities for Urban Agriculture in Boston”, Boston: CLF Ventures, Inc..

The Green City (2020) *The positive effect of European green cities* Hämtad 2020-11-24, från <https://thegreencity.eu/>

World Commission on Environment and Development (WCED) (1987) *Our Common Future*. United nations.

Bilagor

Nedan följer utdrag ur min arbetsgång med att strukturera analysen. Jag separerade budskapen utefter färgerna **rött för manifest** & **grönt för latent**. Ett fullständigt schema över både latent och manifesta budskap finns att tillgå för den som så önskar.

Översiktsplan för Göteborg

”En samhällsutveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov” (s.34, del 1) **Latent**

”möjlighet till möten mellan människor... det blir allt viktigare att använda gröna ytor och vatten som gestaltande element i en stad som byggs tätare” (s.35, del 1) **Latent**

”Natur- och kulturmiljöer har en stor attraktionskraft och är av påtagligt värde för stadsutvecklingen” (s.37, del 1) **Latent**

”De aktiviteter som äger rum i trädgårdar, parker och naturområden är de populäraste och mest utövade fritidssysselsättningarna” (s.88, del 1) **Latent**

”För att främja den biologiska mångfalden men också säkerställa tillgången till grönområden med tillfredställande kvaliteter för rekreatiönsändamål, behövs det en genomtänkt, aktuell och helst sammanhängande grönstruktur” (s.94, del 1) **Latent**

”Den stadsnära odlingsmarken är en naturresurs som ur ett närhets-, kretslopps- och robusthetsperspektiv bör utvecklas, vilket också kan ha pedagogiska fördelar” (s.93, del 1)

Manifest

”Odlingslandskapet har en särskild betydelse för biologisk mångfald och kulturmiljö men även för rekreation, där skötseln har en avgörande roll” (s.93, del 1) **Manifest**

Miljöprogram för Göteborg

”I Göteborg ska natur- och kulturvärden i jordbrukslandskap och våtmarker vårdas långsiktigt” (s.10) **Latent**

”resursen i avfallet ska tas tillvara i så hög grad som möjligt, samtidigt som påverkan för risker på hälsa och miljö minimeras” (s.11) **Latent**

”gröna stråk, goda spridningsmöjligheter och fungerande ekologiska processer så att den biologiska mångfalden inte minskar jämfört med 2008” (s. 11) **Latent**

Handlingsplan för miljön i Göteborg

”Vi ska skapa gröna miljöer när vi förtätar i stadsmiljö och gröna kvaliteter ur ett ekologiskt perspektiv. Att spara naturmark där det är möjligt när vi bygger och att tillskapa naturvärden som bidrar till biologisk mångfald där det är möjligt” (s.30) **Latent**

”Göteborg växer och ofta sker det på bekostnad av gröna värden, när vegetation och vattendrag tas bort eller byggs om. Vi behöver synliggöra och värdera ekosystemtjänster för grönska i staden” (s.37) **Latent**

”Därtill måste vi hantera ändrade förhållanden i framtiden med ökad nederbörd, höjda havsnivåer och större flöden i vattendrag. Ett sätt att hantera mera regn på att planera för och anlägga ytor som kan ha flera funktioner, vara multifunktionella” (s.43) **Latent**

”underlätta för invånarna att leva hållbart” (s.49) **Latent**

”Utred möjligheten att skapa nätverk för aktörer inom stadsnära odling” (s.5) **Manifest**

”Vi ska nu digitalisera den kartläggning av kulturhistoriskt och biologiskt värdefulla odlingslandskap som genomförts” (s.39) **Manifest**

Grönstrategi (Göteborg)

”Göteborg kan förbli och ytterligare utvecklas till en stad med stora gröna kvaliteter, både ur ett socialt och ett ekologiskt perspektiv, samtidigt som vi bygger staden tätare” (s.6) **Latent**

”Om vi planerar staden så att förutsättningar för att de ekosystemtjänster som finns i den urbana miljön, både kan bestå och förbättras, kan samhällsekonomiska vinster skapas” (s.32) **Latent**

”blommande växter, öppna gräsytor, öppet vatten med mera... vi bör skapa så många olika livsmiljöer som möjligt, även i en liten skala” (s.48) **Latent**

”Kostnaderna för att hantera regnvatten kan sänkas drastiskt om vattnet kan fördröjas, absorberas och filtreras med hjälp av vegetation” (s.50) **Latent**

”Genom naturpedagogiken kan man öka medborgarnas medvetenhet, kunskap och intresse för natur- och kulturmiljön runt om oss. Det kan även öka förståelsen för vikten av naturvård och engagemanget kring biologisk mångfald” (s.54) **Latent**

”Att anpassa samhället efter klimatförändringarna är därför någonting som måste ske parallellt i arbetet med klimatförändringarna” (s.56) **Latent**

”För att gynna den biologiska mångfalden är det därför viktigt att behålla och förstärka ett väl utvecklat och variationsrikt vegetationsskikt, att bevara och utveckla kopplingar mellan parker och naturområden samt stora gröna områden utan barriärer” (s.57) **Latent**

”Enligt parkprogrammet ska park- och naturförvaltningen, i möjligaste mån och där det är lämpligt, ställa mark till förfogande för initiativ från medborgare. Även detta är ett sätt att skapa rikare upplevelser i parker och naturområden. Ett exempel är Stadsnära odling, som finns på flera platser i staden” (s.47) **Manifest**

”Kommunens egna skötselinsatser kan med fördel kompletteras genom att mark ställs till förfogande och upplåts för olika initiativ från medborgare, i de fall det är möjligt. Ett exempel är Stadsnära odling, som nu sker på en rad allmänna platser i staden” (s.51) **Manifest**

”Odlingen bidrar ekologiskt till större mångfald i staden och socialt genom att människor möts” (s.51) **Manifest**

”Odling och andra initiativ från medborgarna ska vara värdeskapande för parkerna och ge mervärde för alla besökare” (s.51) **Manifest**

”Odlingslotter, koloniområden och andra stadsnära odlingar är viktiga miljöer, både ur ekologiskt och socialt perspektiv” (s.58) **Manifest**

”I dessa miljöer finns en stor artrikedom och pollinerare som humlor och bin gynnas” (s.58) **Manifest**

”Ur rekreativ och social aspekt är dessa av stor vikt för människor. Både för de människor som odlar, men även för de som besöker områdena endast för att promenera runt och betrakta” (s.58) **Manifest**

Vision Älvstaden (Göteborg)

”Vi ska bygga vidare på Göteborgs tradition av att skapa parker och använda grönskan som en attraktionskraft för staden” (s.23) **Latent**

”Grönskan synliggör hur staden är beroende av naturens resurser och skapar därmed förståelse kring vikten av en ökad miljöanpassning” (s.23) **Latent**

”Vi ska främja verksamheter som underlättar för en hållbar livsstil och hållbar konsumtion” (s.25) **Latent**

”Älvstaden ska vara en testarena där nya lösningar för klimatanpassning” (s.26) **Latent**

”dagvattnet ska avledas på ett kreativt och sätt så det blir en tillgång i stadsrummet” (s.27) **Latent**

”Införlivandet av platser och grönska i den täta staden skapar mervärde och ska särskilt beaktas” (s.35) **Latent**

”I varje kvarter – ekobonde, gemenskapsbonde, åldersintegrerat, odlingslotter, självbyggsresurser” (s.24) **Manifest**

Green City Accord (EU)

”främja en rättvis ekologisk övergång vilket kommer göra våra städer mer hållbara och motståndskraftiga” (s.1) **Latent**

”arbeta med städer för att integrera urban hållbarhetsutveckling i politiken” (s.3) **Latent**

”behålla regnvatten, samt hantera och kontrollera stormvattenflöden genom naturbaserade lösningar” (s. 7) **Latent**

”naturbaserade lösningar är en effektiv faktor i att adressera urbana utmaningar genom att lindra buller och luftens kvalitet, att rena vatten, skydda och kyla ner byggnader, absorbera koldioxid och minska risker för stormfloder” (s.8) **Latent**

”potentialen som finns i urbana och peri-urbana områden för att påverka klimatförändringarna... och dess arbete mot återställande av ekosystem, bör få ett större erkännande” (s.8) **Latent**

”naturområden i städer skapar förutsättningar för hållbar stadsodling” (s.8) **Manifest**

Grön Infrastruktur (EU)

”Människans samhälle är beroende av den nytta naturen ger i form av t.ex. livsmedel, råvaror, rent vatten, ren luft, klimatreglering, förebyggande av översvämningar, pollinering och rekreation... denna nytta brukar kallas ekosystemtjänster” (s.2) **Latent**

”GI-lösningar är särskilt viktiga i stadsmiljöer där mer än 60 procent av EU:s befolkning lever” (s.3) **Latent**

”Grön infrastruktur i stadsområden skapar bättre gemenskap, stärker samarbetet med frivilligätgårdar som vidtas av det civila samhället, samt bidrar till att bekämpa social utestängning och isolering” (s.3) **Latent**

”Lägre fuktighet på grund av bristen på växtlighet i stadsområden, samt att mörka asfalts- och betongytor absorberar mer solvärme, är de främsta orsakerna till att innerstadsområden ofta är flera grader varmare än omgivningarna” (s.4) **Latent**

” De är några av de mest användbara, ekonomiskt bärkraftiga och effektiva verktygen för att bekämpa klimatförändringarnas effekter” (s.4) **Latent**

”Genom livsmedelsproduktion och stadsdelsträdgårdar, som är effektiva för att i synnerhet undervisa skolbarn och engagera ungdomar, hjälper den gröna infrastrukturen till att skapa en koppling mellan produktionen och konsumtionen av livsmedel och till att höja deras upplevda värde” (s.4) **Manifest**

EU-agendan för städer – Hållbar markanvändning och naturbaserade lösningar

” Det är allmänt känt att utvecklingen av urbana miljöer har en betydande roll vad gäller den hållbara utvecklingen i ekonomiska, miljömässiga och sociala termer” (s.11) **Latent**

”Generellt sett en låg förståelse över vad naturbaserade lösningar är, och dess ekologiska, sociala och ekonomiska fördelar. Reducering av negativa effekter på grund av klimatet och marktätningen, positiva effekter på människors hälsa, reducereing av stormfloder, luftkvalitet, urban biologisk mångfald, folkhälsa och välmående” (s.12-13) **Latent**

”Vid framtagandet av följande handlingsplan har partnerskapet tagit hänsyn till subsidiaritetsprincipen i relation till EU:s kompetens på området om markanvändning och förändring. Följaktligen har de identifierat att den lämpliga nivån för beslutsfattande och handling inom området för markanvändning relateras till nationell och lokal nivå” (s.61) **Latent**

”partnerskapet ser dock en stark rationalitet för intervention på EU-nivån vad gäller att koordinera, skapa förutsättningar för information och att ekonomiskt bidra för att främja hållbar markanvändning och naturbaserade lösningar” (s.61) **Latent**

Intervjuguide, och diskussion, angående intervju med tjänsteperson inom Göteborgs Stad/Stadsnära odling

Följande intervju genomförs med avsikt för att bilda en uppfattning om urbana jordbruksverksamheter, i detta fall omnämnt som *stadsodling*. Intervjun avser att undersöka vilka förutsättningar som finns och vilka utmaningar de ställs inför i arbetet. Denna intervju görs med en utvald tjänsteperson på fastighetskontoret vilka handhar frågor om stadsodling inom stadsutvecklingen.

Esaiasson et al (2017, s. 238) omnämner följande som ett strategiskt urval, alltså att respondenten i fråga har stor kunskap på området och befinner sig samtidigt centralt inom verksamheten i fråga. Intervjun blir således en informantintervju (ibid, s. 269). Intervjusituationen blir ett tillfälle där jag som intervjuare erhåller väsentlig kunskap genom respondenten, Justesen & Mik-Meyer (2011, s. 52) talar om det som att inta positionen som en malmletare. En tillhörande, men ack så viktig del av intervjumetoden, rör de etiska aspekterna. I följande fall inbegriper det att informera respondenten om väsentlig information så som detaljer om inspelning, lagerföring, situation gällande anonymitet och i vilket sammanhang som arbetet kommer att presenteras. Samtidigt är det även av stor vikt att informera respondenten om min undersöknings syfte, intervjuens upplägg och varför respondenten är del i detta (ibid, s. 51).

Intervjuguide

Tema 1: *Verksamheten, och dess förfarande*

- Vad för typ av arbete bedriver du på din arbetsplats rent konkret?
 - Och hur länge har du gjort det?
 - Vilken roll har du?
- Hur hjälper ni odlare att etablera verksamhet? / Hur arbetar man från kommunens sida för att möjliggöra och etablera odlingsmöjligheter?
 - Budget?
 - Vad kan ni inte göra?
 - Övrig strategi gentemot stadsodling från Göteborgs Stad?
- Hur har du upplevt att det resonerats det kring stadsodlingen i Göteborg?
 - Bland beslutsfattare
 - Bland allmänheten
- Stadsodling kopplas till både ideella och kommersiella verksamheter. Om ni är med och etablerar, hur skiljer sig upplägget för vardera verksamhet i staden?
- Vart hämtar du/ni inspiration för att jobba med detta i Göteborg?
 - Får ni inspiration från andra städer?
 - Finns det något samarbete med andra städer, och hur ser det ut isåfall?

Tema 2: *Utmaningar*

- Vad för slags utmaningar ni stött på i arbetet? Och hur har de hanterats?
- Har etableringen av stadsnära odling varit föremål för politiska konflikter?
- Upplever du att det finns intressekonflikter och konkurrens kring markanvändning i staden? På vilket sätt visar det sig?
- Har ni upplevt några stora misslyckanden? Vad har det berott på?

Tema 3: *Potential och roll*

- Hur har ditt/ert tänkande kring stadsodling förändrats över tid?
- Vilken slags roll upplever du att det stadsodlingen erhåller i utvecklingen av markanvändning i staden?
- På vilket sätt skulle du säga att det stadsodling erbjuder aspekter av hållbarhet i staden?
 - Vilken funktion avser den att fylla?
 - Vilka tjänster avses den att bidra med?
- Tror du att stadsodling är en urban aktivitet som kommer bli mer frekvent och synlig framöver? Ge gärna exempel på hur

Avslutande fråga:

- Har nationella myndigheter någon roll att spela? Eller Sveriges kommuner och regioner?
- Upplever du att stadsodling är något som från EU:s håll prioriteras (genom bidrag, projekt, kompetens osv)?
- Finns det något annat du vill uttrycka?